

Economisch-Statistische Berichten

Delfstoffen

★

Dr. J. C. Ramaer

De Euromarkt

Gemeenschappelijk beleid

★

Drs. B. W. Buenk

Fabrikantenverklaringen en
concurrentieverhoudingen

★

Drs. A. G. ter Hennepe en Drs. J. C. Bottema

De Nederlandse industrie in het eerste
kwartaal van 1957

★

Mr. Ir. A. W. Quint

Duurzame bezitsvorming en spaarbanken

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

42e JAARGANG

No. 2083

WOENSDAG 29 MEI 1957

COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

Spuistraat 172

Amsterdam

KAS-ASSOCIATIE N.V.

Giro's naar alle banken en
giro-instellingen

BETALEN · BEWAREN · BEHEREN

SERVICEBUREAU
VOOR MECHANISCHE
ADMINISTRATIE

SLUITER

Telefoon-
nummers
41331
en
45912

verleent assistentie bij voor-
bereiding en invoering aan
bedrijven, welke tot toepassing
van het ponskaartensysteem
willen overgaan.

NIEUWE HERENGRACHT 31, AMSTERDAM-C.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

R. Mees & Zoonen
Bankiers en
Assurantie-makelaars

Rotterdam

*Amsterdam · 's-Gravenhage
Delft · Schiedam · Vlaardingen
Alblasserdam*

*Financiering van invoer,
uitvoer en transitio*

Alle assurantiën

*Beleggingen en
vermogensbeheer*

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: K 1800-38040 · Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zoonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.*

Abonnementsprijs: *franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.*

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in' Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. *Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).*

Advertentie-tarief *f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.*

Delfstoffen

De huidige beschaving onderscheidt zich van vroegere perioden der wereldgeschiedenis o.a. door de omvangrijke exploitatie van minerale bodemschatten, welke de tegenwoordige techniek mogelijk maken. De delfstoffenwinning heeft onder deze omstandigheden grote betekenis voor de economische mogelijkheden en indirect ook voor de politieke macht van de ontwikkelde landen. Alle industrielanden en alle politiek invloedrijke staten zijn, volgens „Wochenbericht“ van 10 mei jl.¹⁾, ook belangrijke mijnbouwlanden; hun mijnbouw is in belangrijke mate bepalend voor hun betekenis op economisch en politiek gebied.

Als men een overzicht wil samenstellen, waaruit zowel de betekenis van de delfstoffen onderling als een rangorde van landen overeenkomstig de omvang van hun delfstoffenproduktie kan worden afgelezen, dan stuit men op het probleem, hoe men de verschillende delfstoffen onder één noemer kan brengen.

„Wochenbericht“ gaat hiertoe uit van de geproduceerde hoeveelheden in de landen van voortbrenging en waardeert deze tegen de prijzen in dollars, welke door het Amerikaanse „Bureau of Mines“ worden opgegeven. Deze prijzen kunnen als representatief worden beschouwd, omdat ruim een derde gedeelte van de delfstoffenwinning in de Verenigde Staten plaatsvindt en dit land bovendien op de meeste metaalmarkten een leidende positie heeft. De cijfers hebben betrekking op het jaar 1953, omdat van recenter jaren geen betrouwbare gegevens beschikbaar zijn. De verhoudingen, welke in dat jaar bestonden, zijn echter in het algemeen tot nu toe gehandhaafd.

¹⁾ „Die Struktur des Weltbergbaus und die Rangordnung der Bergbauländer“ in „Wochenbericht“, uitg. Deutsches Institut für Wirtschaftsforschung, 24 Jhrg., no. 19.

Van de totale wereldproduktie in 1953 bestond ca. 5 pCt. uit delfstoffen, met een totale waarde van \$ 32,7 mrd. Nog afgezien van het feit, dat deze cijfers voor een deel op schattingen berusten, wordt de werkelijke betekenis van de delfstoffen voor de wereldhuishouding hierdoor uiteraard slechts zeer onvolledig weergegeven. Uit de tabel blijkt de grote betekenis van de delfstoffen die voor energieopwekking dienen. Aardolie, steenkolen, aardgas en bruinkolen vormen samen 68 pCt. van de wereldelfstoffenproduktie. Deze volgorde is overigens van vrij recente oorsprong. Vanaf de middeleeuwen tot het begin van de 19e eeuw was zilver veruit de belangrijkste delfstof. Omstreeks 1850 veroverde goud de eerste plaats, om echter tegen het einde van de 19e eeuw door steenkolen te worden overvleugeld. Eerst in 1948 kwam de aardolie op de bovenste plaats en sinds dat jaar wordt de voorsprong van dat produkt nog elk jaar groter. Uraniumwinning dateert pas van de laatste jaren en stond in 1953 nog op de 15e plaats.

In 1955 bevond uranium zich naar schatting reeds op de 10e plaats met een produktiewaarde van \$ 500 mln.

Het overzicht van de verdeling der wereldelfstoffenproduktie over de verschillende landen toont de belangrijke plaats aan, welke door de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie wordt ingenomen. De tien voornaamste mijnbouwlanden, tezamen 33 pCt. van de landoppervlakte innemend, brengen 78 pCt. van de totale waarde aan delfstoffen voort. Stelt men de politieke machtsgroeperingen tegenover elkaar, dan blijkt het Sowjetblok over 17 pCt. van de produktie te beschikken en de NATO-landen over ruim 50 pCt., terwijl ruim 80 pCt. als toegankelijk voor de vrije wereld mag worden beschouwd.

De delfstoffenproduktie in 1953

Delfstoffen	Waarde in mln \$	In pCt. van totale produktie	Landen	Waarde in mln \$	In pCt. van totale produktie
Aardolie ..	12.370	37,8	Ver. Staten ..	11.850	36,2
Steenkolen ..	8.315	25,4	Sowjet-Unie	3.815	11,7
Ijzererts ..	2.270	6,9	Venezuela ..	1.755	5,4
Kopererts a) ..	1.740	5,3	Duitsland b)	1.695	5,2
Goud	1.180	3,6	Engeland ..	1.385	4,2
Aardgas	850	2,6	Canada	1.105	3,4
Bruinkolen ..	785	2,4	Zuid-Afrika	1.025	3,1
Zinkerts a) ..	665	2,0	Kuweit	815	2,5
Looderts a) ..	575	1,8	Saudi-Arabië	780	2,4
Mangaanerts	420	1,3	Frankrijk ..	670	2,0
Tinerts	405	1,2	Polen	550	1,7
Diamant	340	1,0	China	540	1,6
Overige	2.785	8,7	Overige	6.515	20,6
Totaal	32.700	100,0	Totaal	32.700	100,0

a) Metaalgehalte. b) Oost- en West-Duitsland en Saargebied.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Delfstoffen	423	Aantekening:	
De Euromarkt; gemeenschappelijk beleid, door Dr. J. C. Ramaer	424	Lonen, werkgelegenheid en inflatie	433
Fabrikantenverklaringen en concurrentieverhoudingen, door Drs. B. W. Buenk	427	Boekbesprekingen:	
De Nederlandse industrie in het eerste kwartaal van 1957, door Drs. A. G. ter Hennepe en Drs. J. C. Bottemá	430	Dr. A. Batenburg: Inleiding tot de monetaire politiek, bespr. door Prof. Dr. F. de Roos	435
Duurzame bezitsvorming en spaarbanken, door Mr. Ir. A. W. Quint	432	Dr. Ir. M. R. Mantz: Harmonische bedrijfsvoering, bespr. door Dr. D. Horinga	436
		Geld- en kapitaalmarkt, door Drs. J. C. Brezet	436
		Notities:	
		Research in de Amerikaanse industrie	429
		Recente publikaties	439

COMMISSIE VAN REDACTIE: C. van den Berg; Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries. Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.
COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Aansluitende op twee voorgaande artikelen in „E.-S.B.” van 15 en 22 mei jl. bespreekt schrijver het derde deel van het verdrag, dat handelt over het gemeenschappelijk beleid. De eerste titel geeft regels, die hoofdzakelijk dienen ter waarborging van een loyale concurrentie op de Gemeenschappelijke Markt. De conjunctuurpolitiek, welke in de tweede titel — over de economische politiek — wordt behandeld, wordt beschouwd als een vraagstuk van gemeenschappelijk belang. Tevens worden in dit deel van het verdrag regelingen gegeven voor zgn. „concoucs mutuel” bij betalingsbalansmoeilijkheden en voor een gemeenschappelijke handelspolitiek. Het sociale beleid, vervat in de derde titel, behelst een aantal algemene sociale bepalingen en de instelling van het Europese Sociale Fonds. De Europese Investeringsbank, welke in opzet in de meeste opzichten zal overeenkomen met de Wereldbank, is behandeld in de laatste titel van dit deel van het verdrag.

De Euromarkt

Gemeenschappelijk beleid¹⁾

Gemeenschappelijke regels.

Het derde deel van het verdrag, dat handelt over het gemeenschappelijk beleid, is ingedeeld in vier titels. De eerste titel geeft regels, die hoofdzakelijk dienen ter waarborging van een loyale concurrentie op de Gemeenschappelijke Markt. Men denke in dit verband aan concurrentieregels (t.a.v. restrictieve kartelpraktijken, dumping en overheidssubsidies) en daarnaast aan fiscale problemen en de harmonisatie van wetgevingen. Allereerst zullen wij aandacht schenken aan de concurrentieregels.

Concurrentieregels.

De regels voor ondernemingen beginnen met de algemene bepaling dat alle ondernemersovereenkomsten en vormen van gezamenlijk optreden, die de concurrentie op de Gemeenschappelijke Markt kunnen beperken, verboden zijn. Met name worden de volgende praktijken als in strijd met de Gemeenschappelijke Markt geacht: a. het vastleggen van prijzen; b. het beperken van de afzet; c. het verdelen van de markten; d. het bieden van ongelijke voorwaarden aan partners voor gelijke prestaties en e. het eisen van bijprestaties, die geen verband houden met het doel van het afgesloten contract. Het misbruik maken van een overheersende positie op de Gemeenschappelijke Markt wordt eveneens in strijd geacht met de eis van loyale concurrentie.

Over de uitwerking en toepassing van bovengenoemde principes moet de Europese Commissie binnen drie jaren na het ingaan van het verdrag voorstellen doen aan de Raad van Ministers. Deze voorstellen vereisen gedurende die drie jaren een unanimitetsgoedkeuring, daarna een gekwalificeerde meerderheid.

Over dumping-praktijken en de taak van de Commissie om ertegen te ageren, kent het verdrag slechts één artikel. Dit is begrijpelijk, omdat dumping binnen de Gemeenschappelijke Markt met het vrij worden van het verkeer onmogelijk wordt.

Wat steunmaatregelen van staten betreft, in beginsel zijn alle subsidies, die de concurrentiepositie van bepaalde bedrijven bevoordelen, verboden. Daarnaast zijn er twee categorieën steunmaatregelen: a. subsidies die zonder meer zijn toegestaan; daaronder vallen consumentensubsidies,

hulp voor rampen en de hulp die nodig is om het nadeel van de politieke deling van Duitsland voor bepaalde delen van dat land op te heffen (de transportparagraaf laat dergelijke steun, verleend via transportbedrijven, eveneens toe) en b. een aantal subsidies die verenigbaar verklaard kunnen worden met de Gemeenschappelijke Markt, zoals hulp aan minderontwikkelde streken en steun voor projecten van Europees belang.

De Commissie heeft de taak de subsidieregelingen van de zes staten steeds te onderzoeken en omgekeerd hebben de staten de verplichting de Commissie steeds op de hoogte te houden, ook wat betreft hun plannen. Stelt de Europese Commissie vast dat een staat in strijd handelt met het verdrag, dan dient de staat van de betreffende subsidiepraktijk af te zien. Geschiedt zulks niet, dan kan de Commissie de staat voor het Europese Hooggerechtshof dagen.

Bestaat er behoefte aan een nadere uitwerking van de in het verdrag gestelde principes, dan vereisen de betreffende voorstellen van de Commissie een gekwalificeerde meerderheidsgoedkeuring van de Raad van Ministers.

Fiscale bepalingen.

De artikelen in dit hoofdstuk komen erop neer, dat de staten hun belastingpolitiek niet mogen hanteren ter bevoordeling van nationale produkten. Andere heffingen dan omzetbelastingen, accijnzen en andere indirecte belastingen mogen niet worden gerestitueerd zonder voorafgaande goedkeuring van de Raad van Ministers. De Europese Commissie moet aan de Raad voorstellen doen voor een harmonisatie van de wetgevingen der zes landen op het gebied van omzetbelastingen, accijnzen en andere indirecte belastingen. De Raad beslist over deze voorstellen met unanimitet.

Belastingpraktijken die nationale produkten bevoordelen moeten uiterlijk aan het eind van de tweede etappe zijn verdwenen.

¹⁾ In twee voorafgaande artikelen — zie „E.-S.B.” van 15 en 22 mei jl. — werden behandeld: de onderdelen van het verdrag betreffende de douane-unie, de non-discriminatie, de vrijheid van migratie, vestiging, dienstenverkeer en kapitaalverkeer en de landbouw- en transportsectoren.

De harmonisatie van de wetgevingen.

Wettelijke en administratieve bepalingen die een directe terugslag hebben op het functioneren van de Gemeenschappelijke Markt dienen te worden geharmoniseerd. Over de betreffende directieven doet de Europese Commissie voorstellen, die door de Raad van Ministers met unanimiteit moeten worden goedgekeurd. In gevallen, waarin wettelijke bepalingen gewijzigd moeten worden, dienen zowel de Assemblée als het Economisch en Sociaal Comité te worden gehoord.

Over wettelijke bepalingen, die de concurrentieverhoudingen vervalsen (zgn. distorsies), pleegt de Commissie overleg met de betrokken landen. Leidt het overleg niet tot resultaten, dan kan de Raad op voorstel van de Europese Commissie de nodige directieven vaststellen. Dit moet gedurende de eerste etappe met unanimiteit geschieden en daarna met gekwalificeerde meerderheid.

Indien een regering overweegt wetten of bepalingen te maken, die distorsies zouden kunnen scheppen, dan moet overleg plaatsvinden met de Europese Commissie. Houdt de regering zich niet aan het advies van de Commissie, dan zijn daarmee de andere regeringen ontslagen van de verplichting om hun wetgevingen op het betreffende gebied aan te passen.

De economische politiek.

Dit is de tweede titel van het deel over het gemeenschappelijk beleid. Deze titel bestaat evenals de eerste uit drie hoofdstukken: één over de conjunctuurpolitiek, één over de betalingsbalansen en één over de gemeenschappelijke handelspolitiek.

De conjunctuurpolitiek.

Op dit punt treft men een beginselverklaring aan: de conjunctuurpolitiek wordt beschouwd als een vraagstuk van gemeenschappelijk belang. Op voorstel van de Europese Commissie kan de Raad van Ministers met unanimiteit beslissingen vellen over maatregelen, passend bij een bepaalde situatie. Directieven ter uitvoering van overeengekomen maatregelen vereisen een gekwalificeerde meerderheid in de Raad van Ministers.

Bovengenoemde procedure geldt eveneens in gevallen, waarin de voorziening van de Gemeenschap met een bepaald produkt moeilijkheden ondervindt.

De betalingsbalansen.

Ofschoon de landen op het gebied van hun monetair beleid in hoge mate soeverein blijven, hebben zij zich verbonden een nauwe samenwerking tot stand te brengen. Zij zullen voorts streven naar stabiliteit en een hoog niveau van werkgelegenheid; de vrijmaking van het economisch verkeer zal niet worden belet door het invoeren van restricties in het onderlinge betalingsverkeer.

Er zal een Monetair Comité in het leven worden geroepen, dat een adviserende functie krijgt bij het formuleren van voorstellen van de Europese Commissie.

Het wisselkoersbeleid, zal als een zaak van gemeenschappelijk belang worden beschouwd. Mocht een land in strijd hiermee zijn wisselkoers wijzigen en de concurrentievoorwaarden aldus vervalsen, dan is de Europese Commissie gerechtigd de andere vijf landen voor een beperkte periode afweermaatregelen toe te staan.

Geraakt een land in betalingsbalansmoeilijkheden, dan kan de Europese Commissie het land adviezen doen toekomen om aan de moeilijkheden een eind te maken. Blijkt de toepassing van de voorgestelde maatregelen onvoldoende

(Advertentie)

de effect te sorteren, dan kan de Europese Commissie onderlinge bijstand („concour mutuel”) voorstellen. Dit kan niet gekwalificeerde meerderheid worden verleend door de Raad van Ministers.

Het „concour mutuel” kan met name bestaan uit:
a. gezamenlijk optreden in internationale organisaties;
b. maatregelen ter voorkoming van doorstroming indien het land kwantitatieve restricties instelt of handhaaft, terwijl deze voor de Gemeenschap als geheel worden of zijn verwijderd;
c. beperkte onderlinge kredietverlening;
d. speciale verlaging van invoerrechten of vergroting van contingenten door partnerlanden tijdens de overgangperiode, zulks ter stimulering van de export uit het land in moeilijkheden. De laatste twee soorten maatregelen kunnen alleen worden genomen, wanneer de betreffende partnerlanden hiermee instemmen. Wordt een door de Europese Commissie aanbevolen „concour mutuel” niet aangenomen, of blijkt het onvoldoende effect te sorteren, dan moet de Commissie het land machtigen bepaalde beschermingsmaatregelen te nemen. De Raad van Ministers kan echter met gekwalificeerde meerderheid de maatregelen, alsmede hun voorwaarden en modaliteiten, herroepen.

Doet zich een plotselinge betalingsbalanscrisis voor, dan kan een land autonoom de nodige beschermingsmaatregelen nemen. Het doet hiervan mededeling aan de Europese Commissie en de andere landen. De Commissie kan vervolgens aan de Raad van Ministers voorstellen inzake „concour mutuel” doen. De Raad kan deze voorstellen aannemen, of met gekwalificeerde meerderheid beslissen dat het land de maatregelen moet wijzigen, opschorten of afschaffen.

De gemeenschappelijke handelspolitiek.

Een gemeenschappelijke handelspolitiek gebaseerd op uniforme beginselen zal aan het eind van de overgangperiode tot stand moeten zijn gekomen ²⁾. De Europese

²⁾ Hiermee wordt bedoeld op: tariefsveranderingen, commerciële en tarievenovereenkomsten, uniforme liberalisatie, exportpolitiek en de afweer tegen dumping en subsidies door derde landen. Voorts moeten de zes landen aan het eind van de overgangperiode in internationale organisaties in zaken van gemeenschappelijk belang gemeenschappelijk optreden.

(Advertentie)

Commissie moet met dit doel aan de Raad van Ministers voorstellen doen, die in de eerste twee etappes unanimitets-goedkeuring vereisen en gedurende de derde etappe een gekwalificeerde meerderheid.

Tot het voeren van onderhandelingen over tarieven en handelsovereenkomsten met derde landen, kan de Raad van Ministers de Europese Commissie machtigen. De Raad sluit de door de Commissie voorgestelde overeenkomsten namens de Gemeenschap (gedurende de eerste twee etappes keurt de Raad de voorstellen met unanimitet goed, daarna met gekwalificeerde meerderheid).

De zes landen zullen pogen hun liberalisatielijsten tegenover derde landen gelijk te maken. Zij zullen trachten dit op een zo hoog mogelijk niveau te doen. De Europese Commissie doet in dit verband voorstellen.

Teneinde vervalsingen van de concurrentieverhoudingen te voorkomen, zullen de landen voor zover nodig vóór het einde van de overgangperiode hun subsidiebeleid op het gebied van de export naar derde landen harmoniseren. Directieven hiervoor worden door de Raad van Ministers gedurende de eerste twee etappes met unanimitet aangenomen, daarna met gekwalificeerde meerderheid.

Onder de voorgaande regeling vallen niet die restituties van invoerrechten en indirecte belastingen, die door de regeringen worden verleend aan bedrijven die exporteren naar derde landen ³⁾.

Het sociale beleid.

Dit is de derde titel van het deel over het gemeenschappelijk beleid. Hij beslaat twee hoofdstukken, één met een aantal algemene sociale bepalingen en één dat het Europese Sociale Fonds regelt.

Sociale bepalingen.

Als algemeen beginsel wordt gesteld, dat de Europese Commissie tot taak heeft de samenwerking tussen de zes landen te bevorderen, met name in verband met vraagstukken op de volgende gebieden: werkgelegenheid, arbeidsrecht en arbeidsvoorwaarden, sociale zekerheid, veiligheid en beroepsziekten, arbeidshygiëne en het vakverenigingsrecht, alsmede collectieve onderhandelingen.

In de loop van de eerste etappe zullen de zes landen het principe van gelijke beloning voor vrouwen en mannen voor dezelfde prestatie in toepassing brengen. Tenslotte verplichten de landen zich om de bestaande gelijkheid in de stelsels van betaalde vakanties te handhaven.

Het Europese Sociale Fonds.

Dit fonds krijgt de functie om gedurende de overgangperiode de benodigde aanpassingen op de arbeidsmarkt tot stand te brengen. Het fonds draagt 50 pCt. bij in de uitgaven die de landen zullen hebben om werkkrachten om te scholen of te verhuizen, en hulp te verlenen aan hen

³⁾ Deze bepaling is vooral van belang voor zgn. „veredelingsbedrijven” die exporteren naar markten buiten de Gemeenschap. Zij zullen hiermee aan de nadelige gevolgen van te hoge buitentarieven kunnen ontkomen.

wiens werk tijdelijk is verminderd, omdat hun onderneming omgeschakeld moet worden.

De hulp wordt slechts verleend onder de volgende voorwaarden: a. de betreffende werkkrachten moeten in hun nieuwe werkring minstens zes maanden produktief tewerkgesteld zijn geweest; b. in geval van omschakeling moeten de werkkrachten eveneens weer zes maanden gewerkt hebben in het omgeschakelde bedrijf; c. bovendien moet in geval van omschakeling vooraf een plan zijn ingediend bij de Europese Commissie, die aan dit plan haar goedkeuring moet hebben gehecht.

De zes landen zullen in de volgende verhoudingen tot de middelen van het Sociale Fonds bijdragen:

Duitsland	32 pCt.	België	8,8 pCt.
Frankrijk	32 pCt.	Nederland	7 pCt.
Italië	20 pCt.	Luxemburg	0,2 pCt.

De Europese Investeringsbank.

Over deze instelling handelt de vierde titel van het deel betreffende het gemeenschappelijk beleid. De opzet van deze instelling zal in de meeste opzichten overeenkomen met die van de Wereldbank. De Bank heeft tot taak om door het geven van leningen en garanties bij te dragen tot de volgende projecten:

- de ontwikkeling van minder-ontwikkelde streken;
- het moderniseren of omschakelen van ondernemingen, of het ontwikkelen van nieuwe activiteiten die vereist zijn door de instelling van de Gemeenschappelijke Markt en die door hun aard of afmeting niet volledig kunnen worden gefinancierd uit de binnen de landen bestaande financieringsbronnen;
- projecten van gemeenschappelijk belang voor verschillende leden-staten, waarvoor t.a.v. de financiering hetzelfde geldt als voor de onder b. genoemde nieuwe activiteiten.

Het ingeschreven kapitaal van de Bank bedraagt \$ 1 mrd., waarvan de zes regeringen 25 pCt. storten; de overige verplichting van \$ 750 mln. vervult een garantiefunctie tegenover de geldgevers op de kapitaalmarkten ⁴⁾. Kunnen middelen niet op de kapitaalmarkten worden aangetrokken, of moeten speciale projecten worden gefinancierd, dan kan de Raad van Gouverneurs met gekwalificeerde meerderheid besluiten de leden-staten maximaal \$ 400 mln. in de vorm van een speciale lening ter beschikking te doen stellen ⁵⁾.

Hiermee kan de beschrijving van het derde deel van het verdrag worden afgesloten. In een volgend artikel zullen de instellingen worden besproken, die zijn voorzien teneinde het gemeenschappelijke beleid te voeren.

⁴⁾ s-Gravenhage.

Dr. J. C. RAMAER.

⁴⁾ De landen dragen in de volgende verhouding bij in het kapitaal: Duitsland en Frankrijk ieder \$ 300 mln., Italië \$ 240 mln., België \$ 86,5 mln., Nederland \$ 71,5 mln. en Luxemburg \$ 2 mln.

⁵⁾ De Raad van Gouverneurs is het hoogste bestuurslichaam van de Bank en bestaat uit Ministers van de zes landen.

Fabrikant in de zin van de Wet op de Omzetbelasting 1954 is „de ondernemer voor zover die levering van goederen verricht, welke hij hier te lande heeft voortgebracht of door anderen hier te lande heeft doen voortbrengen”. Dit „doen voortbrengen” heeft veel stof doen opwaaien. Voor een grote categorie bedrijven die een werkzaamheid laten verrichten dan wel in opdracht verrichten is het belangrijk, te weten of zij al dan niet door middel van een fabrikantenverklaring de belasting welke drukt op het te vervaardigen artikel kunnen verlichten. Schrijver gaat na, welke eisen de Leidraad stelt, wil men wegens het „doen voortbrengen” als fabrikant worden aangemerkt. Na een bespreking van het ter zake gevoerde beleid en de interpretatie door de Tariefcommissie, concludeert schrijver, dat het nog steeds niet eenvoudig is, een inzicht te verkrijgen in de heffing wanneer de productie in de bedrijfstak niet algemeen geïntegreerd geschiedt.

Fabrikantenverklaringen en concurrentieverhoudingen

Toen het Besluit op de Omzetbelasting 1940 vervangen zou worden door een wet, bleek uit het ontwerp en de toelichting dat het streven van de Regering erop gericht was een zo groot mogelijke gelijkheid van heffing te verkrijgen, afgezien dan ervan dat het systeem weelde en semi-weeldegoederen kende naast gewone en vrije. Een algemene verbruiksbelasting welke de concurrentieverhoudingen zo weinig mogelijk aantast zal in mindere mate onprettige gevoelens bij de uitvoering opwekken dan één die deze verhoudingen doelbewust niet ontziet.

Bij de behandeling van het ontwerp bleek evenwel dat er in de volksvertegenwoordiging bezwaren bestonden tegen deze gedachte. Men wenste in de eerste plaats zoveel mogelijk *eenvoud*. Daarnaast werd gesteld dat de concurrentieverhoudingen toch de neiging hebben zich bij een heffing aan te passen.

Inderdaad wil het gelijk zijn van de heffing niet zeggen dat de last ook gelijk is. Het gewicht dat het subject te dragen krijgt wordt immers niet alleen bepaald door datgene wat de wet op zijn schouders legt. De concurrentieverhoudingen, concreter de vraag- en de substitutielelasticiteit, zullen bepalen welk deel van de last hij op anderen kan afwentelen, dan wel welk deel hij van anderen daarnaast nog te torsen zal krijgen ¹⁾.

De wet van 1954.

Het resultaat was dat men zich beperkte tot het opnemen van bepalingen die het wegnemen van ongelijkheden beoogden waarmede sociaal-economische belangen zouden zijn gemoeid: men koos een betrekkelijke eenvoud met een beperkte ruwheid. De schrijnende ruwheid kan door de Minister bijgeschaafd worden, daar hij de bevoegdheid kreeg „voor bepaalde gevallen of groepen van gevallen tegemoet te komen aan onbillijkheden van overwegende aard, welke zich bij de toepassing van deze wet mochten voordoen” (art. 32 lid 2 letter a).

Een ruim fabrikantenbegrip.

Het streven naar eenvoud was mede oorzaak van de wens de definitie van het begrip „fabrikant”, welke in art. 7

¹⁾ Zie Dr. A. C. J. Nouwens: Beschouwingen over de afwenteling van belastingen.

van het ontwerp voorkwam, duidelijker leesbaar te maken. De Commissie van Rapporteurs suggereerde een tekst waartegen de Regering geen bezwaren had, zodat fabrikant werd: „de ondernemer voorzover die leveringen van goederen verricht, welke hij hier te lande heeft voortgebracht of door anderen hier te lande heeft doen voortbrengen” (art. 7 lid 1). Het is speciaal het „doen voortbrengen” dat sedertdien, door de eigenaardige omschrijving in de wettekst, het stof hoger heeft doen opwaaien dan het „doen vervaardigen” in de tijd van het Besluit ²⁾.

Aan het dubbele fabrikantschap kan een fiscale attractie verbonden zijn: de levering van goederen door de werkelijke fabrikant aan de fabrikant die deze kwalificatie ontleent aan het „doen voortbrengen” is van omzetbelasting vrijgesteld: onder de voorwaarden en met inachtneming van de regelen door de Kroon te stellen. (art. 24 no. 3, een vrijstelling opgenomen na aandrang van de Tweede Kamer met het doel de bestaande toestand te continueren). Ze zijn — wat de formele eisen betreft — te vinden in art. 13 van het Uitvoeringsbesluit: de afgifte van de fabrikantenverklaring, een schriftelijke opdracht, door de aanbestede-fabrikant aan de aannemer-fabrikant. Aan de Minister werd de bevoegdheid verleend tot het geven van voorschriften voor de door hem aangewezen gevallen.

Het begrip „fabrikant” is op zichzelf zeer ruim in omzetbelasting-technische zin. Er moet namelijk zowel die niet industriële als de industriële producent onder worden verstaan (art. 7 slot eerste lid). Daarnaast is, doordat het begrip „levering” in de omzetbelasting veel ruimer is (art. 3) dan het civiel-juridische en het maatschappelijke, datgene wat men in het spraakgebruik onder „dienst” verstaat, in omzetbelasting-technische zin dikwijls een levering. Het doel hiervan is de integratie om der belasting wille niet te bevorderen. Verschillende in het bedrijf verrichte handelingen (zoals bijv. het voor bedrijfsdoeleinden beschikken over zelf voortgebrachte goederen) kunnen belast zijn.

De Leidraad-bepalingen.

Uit het voorgaande is wel duidelijk dat het voor de

²⁾ Zie Mr. J. van Soest in de noot op uitspraak Tariefcommissie dd. 15 november 1954 B.N.B. 1955 no. 98 in no. 42 van het Fiscaal Arrestenboekje.

grote categorie van bedrijven die een werkzaamheid laten verrichten dan wel in opdracht verrichten in de produktiegang van grondstof naar eindprodukt belangrijk is te weten of zij al dan niet door middel van een fabrikantenverklaring de belasting welke drukt op het te vervaardigen artikel kunnen verlichten. De hiervoor genoemde overweging: het niet bevorderen van integratie door de omzetbelasting zelf, leidt ertoe dat de betrokkenen geneigd zijn met fabrikantenverklaringen te werken in die gevallen dat een handeling in het geïntegreerde bedrijf niet belast zou zijn, dit is wanneer het niet betreft grondstoffen welke vermeld zijn in de integratietabel, dan wel hulpstoffen of produktiemiddelen.

De eisen — waarbij ervan uitgegaan dient te worden dat een samenstel van factoren bepaalt of er van „doen voortbrengen” sprake zal zijn — komen in het kort op het volgende neer.

In de eerste plaats moet degene die zich wegens het „doen voortbrengen” als fabrikant aangemerkt wil zien, zich in het maatschappelijk verkeer als fabrikant gedragen. Daarnaast moet hij producentenwinst en niet (alleen) handelswinst genieten. Ten slotte leggen de omstandigheden waaronder de opdracht verricht wordt — bijv. het verstrekken van grondstoffen, tekeningen of modellen, het bezit van octrooi- of licentierechten, het houden van toezicht — gewicht in de schaal.

Bij het achtereenvolgens door verschillende personen laten verrichten van het werk en bij het laten vervaardigen van goederen voor wederverkoop wordt het in het maatschappelijk verkeer optreden als fabrikant van de opdrachtgever eerder aangenomen; bij het laten vervaardigen van goederen welke hij als bedrijfsmiddel (duurzaam produktiemiddel), grondstof of hulpstof zal gaan gebruiken zal in het algemeen van een als fabrikant optreden geen sprake zijn. „In het algemeen”: het kan bijv. voorkomen dat een machinefabrikant de onderdelen welke hij laat vervaardigen normaal gebruikt voor het samenstellen van machines, doch dat hij daarnaast deze „los” levert ter vervanging van versleten onderdelen.

Op deze bepalingen zijn ook geënt de gevallen waarin de concurrentieverhoudingen in sommige bedrijfstakken het gewenst maakten van een heffing terzake van deze vorm van grondstoffevering af te zien: het mout dat door loonmouters voor de bierbrouwers wordt vervaardigd en de gietstukken die in ijzergieterijen ten behoeve van de fabrikanten van haarden, fornuizen, kachels en comforen worden vervaardigd.

Anders dan onder het Besluit het geval was sedert de resolutie van 16 april 1951 no. 152, is het uitsluitend om organisatorische redenen (tijdelijk tekortschietende capaciteit van eigen produktiemiddelen) uitbesteden van werk niet voldoende om van een doen voortbrengen te kunnen spreken. Ten aanzien van de machine- en werktuigindustrie vindt men evenwel een ruimer standpunt in de resolutie van 5 juni 1956 no. 1: ook voor het uitbesteden wegens overbezetting kan vrijstelling worden genoten, mits het niet de vervaardiging van industriële massaproducten (waaronder begrepen is het draaien dan wel fraisen of boren van eenvoudige machine-onderdelen als bouten, moeren, pennen e.d.) betreft.

De verhouding eenvoudig en gelijkheid.

Bij het lezen van deze bepalingen zal de vraag rijzen, of hier nu de eenvoud dan wel de gelijkheid bereikt is. Afge-

zien van degenen die zichzelf afgebeeld zien in de leidraad of een resolutie, is het voor velen in de afgelopen twee jaren meer dan vroeger een waagstuk geweest om onder de fabrikantenverklaring als „vrije vlag” te varen. Het is de ondernemer die uit moet maken of het door hem op de fabrikantenverklaring gestelde — dat de levering van de goederen tot het voortbrengen waarvan hij opdracht verstrekt vrijgesteld is van omzetbelasting — ook zo gezien wordt door de inspecteur. Deze kan, wanneer hij de mening van de opdrachtgever niet deelt, aan laatstgenoemde een aanslag opleggen (art. 37 lid 1 letter b der wet).

Uit verschillende artikelen bleek dat men niet zo erg ingenomen is met de regeling³⁾. In één van deze artikelen stelde de schrijver (A. M. Borg in „Weekblad voor Fiscaal Recht” no. 4306) dat een letterlijke interpretatie van de tekst van art. 7 1e lid het „doen voortbrengen” van grondstoffen *nimmer* de opdrachtgever tot fabrikant kan bestempelen, tenzij het beschikken over (zelf) vervaardigde grondstoffen als levering zou zijn aan te merken, wat slechts het geval is bij de grondstoffen genoemd in tabel I van de wet (de integratietabel). De tekst zegt immers dat de opdrachtgever slechts fabrikant kan zijn als gevolg van het doen voortbrengen wanneer hij *leveringen* verricht van de goederen waarvoor hij de opdracht tot het voortbrengen gaf.

Dat degenen die in de praktijk op wet en leidraadtekst moesten bouwen zich onzeker voelden bleek ook uit de hiervoor al genoemde resolutie van 5 juni 1956.

De Tariefcommissie.

Uit een aantal uitspraken van de Tariefcommissie, waarvan speciaal de aandacht trok die van 22 oktober 1956 no. 8147 (B.N.B. 1957 no. 59) blijkt dat deze commissie zich niet gerechtigd acht een ruimere uitleg aan art. 7 1e lid te geven dan uit de tekst is te lezen. Het betrof één fabrikante van schuimrubbermatrassen die de interieurs uit door haar geïmporteerde latex liet vervaardigen door een gespecialiseerd bedrijf, waarbij zij het recept verstrekte, aanwijzingen gaf en controle liet uitoefenen. Met het „doen vervaardigen” in de zin van art. 3 (1) 2 van het Besluit had de commissie zich wel kunnen verenigen (no. 8146 B.N.B. no. 59).

Waar de wetgever deze tekst gewild heeft kan de rechter niet anders doen dan deze letterlijk volgen: het verrichten van leveringen is een eis welke de wet stelt en waartegen de rechter niet kan ingaan waar er in de wet geen aanduidingen zijn die steun zouden kunnen geven aan de mening dat de wetgever het anders bedoeld zou hebben. Men kan evenwel de redenering ook van een ander punt uit beginnen: in feite zou, wanneer de tekst in deze zin bedoeld was, de eruit voortvloeiende verzwarende van belastingheffing in de gevallen van quasi-integratie (het door een fabrikant buiten eigen bedrijf doen vervaardigen van een grondstof onder zodanige omstandigheden dat hijzelf fiscaal als fabrikant wordt aangemerkt) bij de behandeling van het ontwerp zeker nader toegelicht zijn.

Het beleid.

Uit de aanschrijving van 20 maart 1957 no. 51 blijkt dat de Minister de verzwarende van de heffing welke zou voortvloeien uit het volgen van de mening van de Tariefcommissie niet aanvaardbaar acht in de gevallen waarin hij,

³⁾ Zie „Weekblad voor Fiscaal Recht” nos. 4233, 4306, 4312, 4314, 4321 en 4326.

Research in de Amerikaanse industrie

„The Financial Times” van 25 februari jl. maakt melding van een door de „National Science Foundation” ingesteld onderzoek naar de door de industrie in de Verenigde Staten aan research en ontwikkeling bestede bedragen. Het bleek dat in 1953, het laatste jaar waaromtrent nauwkeurige cijfers bekend zijn, in de Verenigde Staten door particuliere ondernemingen, wetenschappelijke instellingen en de Overheid tezamen \$ 5 mrd. aan research werd besteed, hetgeen overeenkomt met 1,5 pCt. van het nationaal inkomen. Men schat, dat dit bedrag jaarlijks met ongeveer 10 pCt. toeneemt. Van deze \$ 5 mrd. werd ongeveer \$ 3,7 mrd. uitgegeven door de industrie en van dit laatste bedrag werd, zoals uit onderstaande tabel blijkt, $\frac{1}{3}$ gedragen door de Federale Regering.

Research-uitgaven van industriële ondernemingen met meer dan 1.000 werknemers in de Verenigde Staten in het jaar 1953

Bedrijfstak	Totale uitgaven		Waarvan gedragen door Federale Regering		Research-uitgaven in pCt. van de omzet
	in \$ mln.	in pCt.	in \$ mln.	in pCt.	
Vliegtuigbouw ..	758	28,5	637	84	8,9
Elektrotechnische industrie	743	28,0	401	54	5,9
Chemische industrie	361	13,5	11	3	2,5
Machinebouw ..	319	12,0	57	18	2,0
Wetenschappelijke instrumenten	172	6,4	76	44	4,7
Petroleumproducten	146	5,5	7	6	0,7
Metaalwareniindustrie	103	3,9	33	32	1,3
Metallurgische bedrijven	60	2,2	5	8	0,3
Totaal	2.662	100,0	1.227		

Vrijwel alle ondernemingen met meer dan 5.000 werknemers doen aan research. Naarmate de ondernemingen kleiner worden daalt het percentage dat bij research betrokken is in toenemende mate: voor de ondernemingen met minder dan 500 werknemers bedroeg het 10. Doch ook bij de kleinere ondernemingen blijkt dit percentage in bepaalde bedrijfstakken, zoals de vliegtuigbouw, de elektrotechnische en de chemische industrie veel hoger, nl. boven de 40 te liggen. De uitgaven voor research in kleinere ondernemingen zijn naar verhouding, d.w.z. uitgedrukt in een percentage van de omzet, vrijwel even hoog als die van grote ondernemingen in dezelfde branche. Opvallend is, dat \$ 1.501 mln., of 56 pCt. van de \$ 2.662 mln. die in 1953 door industriële ondernemingen voor research werden uitgegeven, voor rekening kwam van de vliegtuigindustrie en de elektrotechnische industrie. Een belangrijk gedeelte hiervan werd, naar de tabel doet zien, gedragen door de Federale Regering.

tevooren een vrijstelling toekeende, bouwend op art. 24 no. 3.

De in de Leidraad en in de aanschrijving van 5 juni 1956 gegeven richtlijnen blijven van kracht, met dit verschil dat deze voortaan — in die gevallen waar het grondstoffen geldt — niet langer normen zijn welke door interpretatie van de wet zijn afgeleid, doch faciliteiten. Het recht deze te verlenen vloeit voort uit het in het begin genoemde art. 32 lid 2 letter a van de wet. Er wordt op gewezen dat hetgeen in de resolutie van 5 juni 1956 is medegedeeld ten aanzien van het uitbesteden van werkzaamheden in de machine- en werktuigindustrie ook als richtsnoer voor andere takken van industrie van betekenis is.

Duidelijker dan tevoren is de grens nog eens aangegeven: bij de uitvoering van de wet wenst men de concurrentieverhoudingen zo weinig mogelijk aan te tasten. Zodra grondstof als zodanig „in de handel” is, dan wel soortgelijk is aan één die in de handel is, wordt de vrijstelling geweigerd. Waar integratie normaal is, is quasi-integratie niet aanvaardbaar. Waar integratie normaal is, is in bepaalde gevallen waarin de heffing de concurrentieverhoudingen tussen het geïntegreerde en het niet geïntegreerde bedrijf ernstig zou aantasten en met inachtneming van de regelen welke — globaal — hiervòòr aangegeven zijn, quasi-integratie mogelijk.

Een bevredigende oplossing?

Al moge deze faciele regeling voorshands in de praktijk aan betrokkenen een oplossing geven, de vraag rijst of ze op den duur bevredigend zal zijn. De uitvoering is immers op deze wijze noodgedwongen geheel in de beleids sfeer getrokken. Tijdens de behandeling van het ontwerp van de Wet op de Economische Mededinging kostte het de Minister van Economische Zaken nogal moeite de weerstand tegen de gedachte dat de beslissingen niet door een onafhankelijke rechter zouden kunnen worden genomen, te breken.

Daarnaast kan men zich met recht afvragen, of — wanneer men concurrentieverhoudingen wil ontzien — het, voor zover het een verbruiksbelasting betreft, niet wenselijk is dat een ondernemer niet alleen zijn eigen huidige en mogelijke fiscale posities kent, doch ook dat hij die van een concurrent of een potentiële concurrent kan nagaan.

Hoewel getracht is in de Leidraad en de aanschrijvingen met een zoveel mogelijk vermijden van casuïstiek toelichting te verstreken, is het voor degenen waarvoor de materie belangrijk is — speciaal de industriële ondernemer in het middengrote bedrijf — nog steeds niet eenvoudig inzicht te verkrijgen in de heffing in zijn bedrijfstak wanneer de productie niet algemeen geïntegreerd geschiedt. Het verkrijgen van inzicht wordt nog moeilijker wanneer de materie geheel in de beleids sfeer komt te liggen, daar aan departementale beslissingen zelden die publiciteit wordt gegeven die rechterlijke genieten.

Het gevolg van een grammaticale interpretatie door de rechter welke sterk afweek van hetgeen als doel van het wetsvoorschrift werd gezien was meer dan eens een wijziging van de omstreden bepaling ⁴⁾. Van het beleid van de belastingdienst zal het afhangen of het voortroeien met deze riemen mogelijk zal blijken te zijn.

Schoonhoven.

Drs. B. W. BUENK.

⁴⁾ Bijv. het Besluit op de Ondernemingsbelasting na het arrest van de Hoge Raad van 29 maart 1944 B. 7826 (de bloembollenkraam is onroerend).

De gevolgen van de bestedingsbeperking waren in sommige sectoren van het bedrijfsleven reeds voelbaar. Zo liepen gedurende het eerste kwartaal van dit jaar de bedragen, waarvoor aanbestedingen voor publieke werken werden gehouden, aanzienlijk terug. Het bedrijfsleven toonde zich bevreesd, dat het hoge buitentarief en de sociale harmonisatie in het kader van de Europese Economische Gemeenschap zodanige kostenstijgingen met zich zouden brengen dat de Nederlandse uitvoer daardoor geschaad zou worden. Inmiddels blijkt dat het buitentarief voor grondstoffen en halffabrikaten minder hoog zal zijn dan men blijkbaar vreesde. Het feit, dat Engeland deel zal uitmaken van het vrijhandelsgebied is voor de Nederlandse industrie van grote betekenis. Het beeld, dat de schrijvers zich uit de tot nu toe gepubliceerde jaarverslagen vormden, toont een gunstig jaar met hoge omzetten en grote bedrijvigheid, doch vrijwel overal aanzienlijke kostenstijgingen.

De Nederlandse industrie in het eerste kwartaal van 1957

Het eerste kwartaal van 1957 was voor het Nederlandse bedrijfsleven een alleszins belangwekkend tijdvak. Het jonge jaar 1957 kreeg van zijn voorganger de erfenis mee van de noodzaak tot bestedingsbeperking en de ontwikkelingen om het Suezkanaal, terwijl daarenboven de eerste gegevens bekend werden met betrekking tot de plannen tot vorming van een Europese Economische Gemeenschap.

Hoewel de bestedingsbeperking tot op het ogenblik dat wij dit schrijven officieel nog steeds niet haar beslag kreeg, waren de gevolgen daarvan in sommige sectoren reeds voelbaar. Zowel het Rijk als lagere publiekrechtelijke lichamen besnoeiden drastisch op hun uitgaven voor investeringen. Zo liepen gedurende de verslagperiode de bedragen, waarvoor aanbestedingen voor publieke werken werden gehouden, aanzienlijk terug. Men mag echter aannemen, dat behalve de doelbewuste bestedingsbeperking, vooral ook de zorgelijke liquiditeit van de Overheid in al haar geledingen de oorzaak is van deze plotselinge besnoeiing. Kapitaal- en geldmarkt blijven krap. De laatstgenoemde toonde weliswaar gedurende het eerste kwartaal even een ontspanning, doch deze was van zeer korte duur en inmiddels duurt de kapitaal- en geldschaarste onverminderd voort. Ook de emissie-activiteit, zowel van bedrijven als Overheid, was gering.

De gebeurtenissen rond het Suezkanaal noodzaakten tot zuinigheid ten aanzien van het benzineverbruik. Het zondagsrijverbod bleef in de verslagperiode nog een tijdlang gehandhaafd, zeer ten nadele van vele Horeca-bedrijven, die — terecht — een ongunstige invloed verwachtten op het vreemdelingenverkeer. Gedurende de verslagperiode kon het verbod echter worden opgeheven en de afgelopen Paasdagen hebben aangetoond, dat de vreemdelingenstroom door de tot voor kort geldende verbodsbepalingen zeker niet van ons land is afgeleid.

De parafering van het verdrag, waarbij Nederland toetreedt tot de te vormen Europese Economische Gemeenschap, lokte heftige reacties uit bij het bedrijfsleven. Met name was men bevreesd dat het, hoge, buitentarief en de sociale harmonisatie zodanige kostenstijgingen met zich zouden brengen, dat de Nederlandse uitvoer, vooral de export naar landen, die geen deel zouden uitmaken van de Euromarkt, daardoor geschaad zou worden. Inmiddels

bleekt, dat het buitentarief voor grondstoffen en halffabrikaten — de voor het kostenpeil belangrijkste importartikelen — minder hoog zal zijn dan men blijkbaar aanvankelijk vreesde. Het feit voorts, dat Engeland deel zal uitmaken van het vrijhandelsgebied is voor de Nederlandse industrie van grote betekenis. Engeland is een belangrijk afzetgebied, hoewel in het verleden de uitvoer naar dit land aan vele, plotseling veranderende belemmeringen onderhevig is geweest. Toetreding van dit land tot de Gemeenschappelijke Markt zal de afzet van Nederlandse produkten op de Engelse markt minder kwetsbaar maken. Met het bekend worden van nadere bijzonderheden namen de reacties in heftigheid af, doch vele bedrijfsorganisaties blijven een zekere scepsis aan de dag leggen. Het is hier niet de plaats hierover te oordelen. Het komt ons echter voor dat men de voordelen van de Euromarkt voor het Nederlandse bedrijfsleven veel meer in de indirecte gevolgen daarvan dient te zoeken dan dat men er rechtstreekse voordelen van moet verwachten. Als zodanig is het inderdaad, om met Mr. K. P. van der Mandele te spreken, een sprong in het duister, doch men kan zich terecht afvragen, wat het effect zal zijn, als men de sprong niet waagt.

Het eerste kwartaal bracht ons tevens de eerste jaarverslagen over 1956. Het algemene beeld, dat wij ons hieruit vormden, bevestigt hetgeen wij in onze vorige beschouwingen reeds schreven: een gunstig jaar met hoge omzetten en grote bedrijvigheid, doch vrijwel overal aanzienlijke kostenstijgingen, waardoor de rendabiliteit minder steeg dan de bedrijvigheid.

De stijging van de bedrijvigheid hield ook gedurende het eerste kwartaal van 1957 aan. De omvang van de produktie in industriële bedrijven was 4 pCt. groter dan in het vergelijkbare tijdvak van het voorgaande jaar. Het eerste kwartaal van 1957 telde voorts 2 werkdagen minder dan het eerste kwartaal van 1956. Wanneer men hiermede rekening houdt blijkt de stijging niet minder dan 8 pCt. te zijn. Weliswaar onderging de bedrijvigheid een daling ten opzichte van het laatste kwartaal van 1956, doch dit is een normaal seizoensverschijnsel.

In de onderstaande tabel geven wij een overzicht van de cijfers.

Volume-indexcijfers van de productie in de
nijverheid exclusief de bouwnijverheid a)

	1956		1957	
	maand- cijfers	kwartaal- cijfers	maand- cijfers	kwartaal- cijfers
januari	117		128	
februari	111	119	119	124
maart	128		126	
april	119			
mei	129	126		
juni	130			
juli	120			
augustus	121	121		
september	123			
oktober	136			
november	134	129		
december	117			

a) Alle in dit overzicht genoemde cijfers zijn, tenzij anders vermeld, ontleend aan of berekend met behulp van publikaties van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

De omvang van de productie in de *metaalbedrijven* bleef ook gedurende de verslagperiode op hetzelfde hoge peil, waarop zij zich reeds geruime tijd beweegt. Op basis van 1953 = 100 bedroeg het volume-indexcijfer van de productie gedurende januari tot en met maart 1957 141, ten opzichte van 136 in de vergelijkbare periode van het voorafgaande jaar en 140 in het laatste kwartaal van 1956. Vooral de productie van de basisbedrijven vertoonde een opvallende toeneming. De productie van ruw ijzer was in de eerste twee maanden van 1957 11.000 ton of bijna 11 pCt. groter dan in de maanden januari en februari van 1956, de productie van ruw staal 22.000 ton of 13 pCt., die van stalen walsprodukten 12.000 ton of 9 pCt. groter. Het feit dat een gedeelte van de in uitvoering zijnde vergroting van de capaciteit van Hoogovens gedurende de verslagperiode gereed kwam is hieraan wellicht niet vreemd. In de metaalverwerkende industrie blijft het personeelsvraagstuk een rem voor produktievergroting. Wij hebben voorts de indruk dat sommige bedrijven ten aanzien van capaciteitsuitbreiding een enigszins afwachtender houding gaan aannemen, o.a. daar men vreesd door de moeilijkheden op de kapitaalmarkt niet in staat te zijn tot een bevredigende financiering van de uitbreidingen te komen.

De *scheepswerven* begonnen, blijkens gegevens van Lloyd's Register of Shipbuilding Returns, gedurende de verslagperiode met de bouw van 3 stoomschepen en 47 motorschepen met een gezamenlijke inhoud van 149.200 b.r.t., ten opzichte van 1 stoomschip en 49 motorschepen, tezamen 74.460 b.r.t. groot in het vorige kwartaal. Te water werden gelaten 2 stoomschepen (vorig kwartaal eveneens 2) en 45 motorschepen (47) met een gezamenlijke bruto register tonnage van 92.620 (131.220), opgeleverd 5 stoomschepen en 48 motorschepen, tezamen groot 153.200 b.r.t. Gedurende de vorige driemaandelijkse periode werden 2 stoomschepen en 36 motorschepen voltooid, met een bruto register tonnage van 86.470.

Eind maart 1957 stonden 14 stoomschepen, tezamen groot 213.570 b.r.t. en 170 motorschepen met een inhoud van 387.070 b.r.t. op stapel. Daarmede nam Nederland voor dit kwartaal onveranderd de vijfde plaats in onder de scheepsbouwende naties, na Groot-Brittannië, Japan, West-Duitsland en Italië. Onder de afgeleverde schepen bevond zich de nieuwe Statendam, welke de Holland-Amerika Lijn aan haar vloot kon toevoegen.

Zoals vele bedrijfstakken heeft ook de scheepsbouw te kampen met een gebrek aan werkkrachten, in het bijzonder vaklieden. Bij het tegenwoordige hoge peil van de bedrijvigheid doet zich dit vraagstuk onverminderd gevoelen.

De activiteit in de *chemische industrie* is ten opzichte van het eerste kwartaal van 1956 belangrijk gestegen. Bedroeg het gemiddelde productie-indexcijfer (excl. aardolie) voor de eerste drie maanden van het vorige jaar 120, voor de verslagperiode komen we tot een cijfer van 134, hetgeen een toeneming van ruim 11 pCt. betekent. Opvallend was de sterke stijging van de zeeproductie.

De productie van ruwe aardolie onderging een verdere uitbreiding. In het westen van het land vond het onderzoek naar olielagen gestadig voortgang. Hierbij werden bevredigende resultaten verkregen.

De gang van zaken in de *bouwbedrijven* werd begunstigd door het zachte weer. De wegenbouwbedrijven zagen hun opdrachten echter teruglopen door de beperkingen, die de Overheid zichzelf oplegde. De woningbouw daarentegen bereikte wederom hoge productiecijfers. Begonnen werd met de bouw van 23.281 woningen, ten opzichte van 13.241 in het vergelijkbare tijdvak van 1956 (dat overigens voor de bouwvakken zeer ongunstig was) en 24.790 in de laatste drie maanden van 1956. Voltooid werden 19.208 woningen, ten opzichte van 11.422 in het eerste kwartaal van 1956 en 22.060 gedurende de maanden oktober tot en met december van dat jaar. Het aantal woningen in aanbouw onderging een verdere stijging en bereikte een aantal van ruim 98.000.

Dank zij de uitbreiding van de capaciteit van kunstmatig drogen en de gunstige weersomstandigheden nam de productie van rauwe *bakstenen* aanzienlijk toe. In het eerste kwartaal van 1957 werden ruim 74 miljoen stuks waalformaat van deze stenen meer geproduceerd dan in het overeenkomstige tijdvak van 1956. De productie van gebakken metselstenen lag op een iets hoger peil dan in de eerste drie maanden van 1956, terwijl die van straatstenen enige teruggang vertoonde. De afzet van eerstgenoemde stenen steeg, dank zij de voor de bouwnijverheid gunstige weersgesteldheid, in belangrijke mate, terwijl die van straatstenen enigszins daalde als gevolg van het lagere peil van de aanbestedingen, waarvan hiervoor reeds sprake was.

De productie van *dakpannen* was iets groter dan in het eerste kwartaal van 1956. De uitvoer, welke ongeveer 15 pCt. van de productie bedraagt, was voor het grootste gedeelte gericht op West-Duitsland en België. Verder vond afzet plaats naar het Verenigd Koninkrijk en Zweden. De vraag in het buitenland naar Nederlandse dakpannen is van zodanige omvang, dat de uitvoer nog aanzienlijk zou kunnen stijgen. De beperking van de uitvoer, waartoe in 1954 de bij de Nederlandse Dakpannenconventie aangesloten producenten besloten ten einde de binnenlandse voorziening te verbeteren, stelt aan de afzet naar het buitenland echter grenzen.

De bedrijvigheid in de *kalkzandsteenindustrie* was aanzienlijk groter dan in het eerste kwartaal van 1956. Vooral in februari werd meer geproduceerd dan in dezelfde maand van 1956. Voornamelijk is dit toe te schrijven aan het grote verschil in de weersomstandigheden.

De „Beschikking Pijpsstop Kalkzandsteen”, die in het begin van 1956 van kracht werd, onderging, nadat op 1 september van het vorige jaar een verhoging van f. 1,25 per 1.000 stenen was toegestaan, op 1 februari 1957 wederom een wijziging. Van die datum af mogen de verkoopprijzen door de fabrikant met f. 2,20 per 1.000 stuks worden verhoogd.

De *cementindustrie* produceerde aanzienlijk meer dan in het overeenkomstige tijdvak van 1956. Vooral in februari

was dit het geval. Evenals bij de kalkzandsteen is dit het gevolg van het verschil in weersgesteldheid in deze maanden.

Vele bedrijven in de *betonwarenindustrie* hebben een nadelige invloed ondervonden van de daling in de aanbestedingen door de Overheid. Hierdoor werden vele opdrachten geannuleerd of bleven uit. Vooral de bedrijven, welke materialen vervaardigen voor de aanleg of de verbetering van wegen hadden hiervan te lijden. Zo waren enige fabrieken, welke betonnen straatklinkers vervaardigen, genoodzaakt hun produktie aanzienlijk te beperken, met als gevolg ontslag van personeel.

Vermeldenswaard is de opening van een nieuwe betonmortelcentrale in Nederland. Het is het zevende bedrijf van die aard in Nederland.

De *papierindustrie* wist haar produktie verder op te voeren. In de eerste drie maanden van dit jaar beliep het gemiddelde produktie-indexcijfer 132 tegen 125 in dezelfde periode van 1956. Ook de invoer gaf een verdere stijging te zien.

Blijkens de produktie-indexcijfers voor de gehele *textielindustrie* was de bedrijvigheid in deze bedrijfstak vrijwel gelijk aan die in het eerste kwartaal van 1956. De garenproduktie nam enigszins toe ten opzichte van het begin van 1956, doch de weefselproduktie was iets lager. De meeste bedrijven waren echter volledig bezet. Ook de opdrachtenportefeuille blijft gunstig. De modernisering in verschillende sectoren vond voortgang. Vooral de katoenindustrie was in dit opzicht actief.

De gang van zaken bij de *confectie-industrie* was in het algemeen wederom gunstig. Opvallend was dat de uitvoer, welke gedurende de laatste jaren een geleidelijke daling te zien gaf, in de eerste maanden van 1957 vrij sterk toenam. Een tweede verschijnsel dat de aandacht trok, was de belangrijke vermindering van het stijgingspercentage van de invoer. Waarschijnlijk zijn bovengenoemde verschijnselen voor een groot gedeelte een gevolg van de vergroting van de produktie, waardoor de spanning tussen gevraagde en aangeboden hoeveelheden op de binnenlandse markt verminderde en tevens wat meer ruimte ontstond voor export.

De omvang van de produktie in de industrie van *voedings- en genotmiddelen* steeg met ongeveer 3 pCt. ten opzichte van het eerste kwartaal van 1956. Opvallend

is vooral de toeneming van de *baconproduktie*, die gedurende de eerste twee maanden van het jaar niet minder dan de helft groter was dan in dezelfde maanden van 1956. Ook ten opzichte van het einde van 1956 is de stijging vrij aanzienlijk. Hoewel wij nog niet over de betreffende cijfers beschikken, menen wij te weten, dat het aantal varkensslachtingen in maart wederom sterk terugliep. Een en ander is het gevolg van de marktontwikkeling in Engeland, voor bacon het belangrijkste afzetgebied.

De *bierproduktie*, die reeds geruime tijd stijgt, was ook dit kwartaal weer groter dan in het begin van 1956. Hetzelfde geldt voor de *sigarenproduktie*. Het is verleidelijk de stijging van het sigarenverbruik in verband te brengen met de mededelingen, die de laatste tijd van medische zijde zijn uitgegaan en die een waarschuwing inhouden tegen het overmatig gebruik van tabak. Sigaren zouden dan het minst gevaarlijke rookgenot bieden. Een dergelijk verband wordt echter toch twijfelachtig, als men tevens vaststelt dat de sigarettenproduktie niet minder steeg dan die van sigaren.

De gang van zaken in de *meubelindustrie* geeft ons ditmaal geen aanleiding tot opmerkingen; zij is over het geheel genomen onveranderd gunstig.

De produktie van *leder* was iets groter dan in de vergelijkbare periode van 1956, terwijl die van *schoenen* een niet onbelangrijke stijging te zien gaf. Een groot gedeelte van de stijging van de schoenenproduktie werd in het buitenland afgezet.

In de *grafische industrie* viel een verdere vergroting van de activiteit waar te nemen. Zowel de afzet naar binnenals buitenland gaven een verdere stijging te zien.

De bedrijvigheid in de *rubberverwerkende industrie* vertoonde eveneens een verdere toeneming. Het verbruik van synthetische rubber steeg wederom. Het aandeel van deze grondstof in de totale verwerking van rubber bedroeg in de verslagperiode omstreeks 15 pCt. Een verdere stijging ligt in de lijn der verwachtingen. De toenemende belangstelling voor synthetische rubber is te verklaren uit de grote prijsstabiliteit en de uniformiteit van dit produkt alsmede uit de belangrijke stijging van de wereldvraag naar rubber en de relatief geringe uitbreiding van de produktiecapaciteit van natuurrubber.

's-Gravenhage.

A. G. TER HENNEPE, ec.drs.
J. C. BOTTEMA, ec.drs.

Duurzame bezitsvorming en spaarbanken

Het spreekt vanzelf dat, indien men een wijdverbreide bezitsvorming nastreeft, men zich rekenschap dient te geven van de wegen, waarlangs deze kan worden bereikt. Aangezien duurzaam bezit moet worden gevormd door belegging van besparingen, ligt het voor de hand het oog te richten op de instellingen, waarbij grote aantallen spaarders zijn aangesloten, te weten de spaarbanken.

Het is bekend, dat onze spaarbanken er in de loop der jaren zorgvuldig voor gewaakt hebben, dat in hun traditionele instelling geen wijzigingen worden aangebracht. Men volstond ermede de spaaractiviteit aan te moedigen, terwijl de spaarders het bezit van een spaarbankboekje als hoogste doel voor ogen werd gehouden. Weliswaar konden bij deze laatsten andere verlangens opkomen, zodra het rentegevend maximum overschreden was, doch nu onlangs ook bij de Rijkspostspaarbank dit maximum

verhoogd werd, zijn de gemoederen weer tot rust gekomen. Honderdduizenden spaarders bezitten spaarsaldi van meer dan tweeduizend gulden, doch de spaarbanken plegen zich ervan te onthouden op beleggingsmogelijkheden te wijzen. Een enkele maal komt de spaarder zelf op de gedachte een stukje te kopen, doch als hij hierover met de spaarbankbeambte spreekt, zal deze laatste in de lijn der beleggingspolitiek der spaarbanken wel niet anders dan tot aankoop van een obligatie adviseren.

Om spaarders, die enkele effecten hebben gekocht, in de gelegenheid te stellen hun stukken op te bergen, hebben sommige spaarbanken in de grote steden de huur van safe-looketten mogelijk gemaakt, doch daarmee houdt de zeer beperkte activiteit van de spaarbanken om de spaarders tot beleggers te maken dan ook op. Het gevolg is, dat grote aantallen spaarders met behoorlijke saldi volhardden bij

het spaarbankboekje, dat a. het volledig risico van de geldontwaarding op de spaarder doet drukken en b. hem slechts een zeer bescheiden rentevergoeding verschafft in vergelijking met wat momenteel op obligaties te maken valt.

Waarom toch deze huivering der Nederlandse spaarbankwereld, die bovendien niet in het belang is der iets grotere spaarders? Wij raken hier een ontwikkeling, die in het gehele internationale spaarwezen een rol speelt. Enerzijds de traditionele spaarbankinstelling zoals die in Nederland, België, Frankrijk en Engeland te constateren valt en anderzijds de meer commerciële instelling zoals die naar voren treedt in Duitsland, Oostenrijk, Italië, Spanje en Scandinavië. Het duidelijkst spreekt de meer moderne oriëntering in Duitsland. Daar hebben in de twintiger jaren de grote banken hun kleine cliënten afgestoten, die door de spaarbanken zijn overgenomen, waarmee deze instellingen zich in de richting van het bankwezen gingen ontwikkelen. Het „Spargiro” zijn normale bankrekeningen geworden, terwijl de Duitse spaarbanken een zeer grote taak vervullen bij de verzorging van de lokale kredietmarkt, met name ten behoeve van de kleine industrie en landbouw, alsmede het verstrekken van hypothecaire leningen.

De Duitse spaarbanken, georganiseerd in het Deutscher Sparkassen- und Giroverband, hebben het voor hun spaarders zeer gemakkelijk gemaakt om effectenbezitter te worden. Niet alleen kunnen effecten via de spaarbank gekocht worden, maar bovendien heeft genoemde organisatie een eigen beleggingstrust gevormd, zodat de spaarder door het kopen van certificaten hierin een belang kan krijgen in de aandelensfeer. De spaarder krijgt hier de effecten als het ware op een presenteerblaadje aangeboden bij zijn eigen spaarbank, zodat hij niet een voor hem vreemd bankgebouw behoeft te betreden. Dat een en ander popularisering van het effectenbezit bevordert, spreekt vanzelf.

In Duitsland, Oostenrijk, Italië, Spanje en Scandinavië hebben de spaarbanken hun eigen centrale bank, terwijl het openen van een rekening-courant ten behoeve van de spaarders steeds meer ingang vindt. Met name de Noorse spaarbanken zijn zeer actief ten aanzien van de aankopen van effecten door spaarders. Verder zien wij de spaarbanken met name in Duitsland en Zwitserland een belang-

rijke rol spelen ten aanzien van de bescherming van de spaarder. In Duitsland is deze actie, welke in samenwerking met banken en verzekeringmaatschappijen gevoerd wordt, in het bijzonder gericht op het handhaven van een stabiele munt.

Reeds werd er melding van gemaakt, dat in België, Frankrijk en Engeland evenals bij ons de traditionele instelling der spaarbanken gehandhaafd is, zij het, dat men in Frankrijk het rentedragend maximum opzettelijk laag heeft gehouden om de spaarder tot „rentier” te maken. In Engeland hebben de spaarbanken zelfs geen eigen beleggingen, doch worden de spaarbedragen rechtstreeks overgeboekt naar de Schatkist. In Nederland is in 1947 een poging gedaan om tot oprichting van een centrale bank voor de spaarbanken te geraken, doch dit heeft geen doorgang gevonden, o.a. aangezien zij geen toegang tot de effectenbeurs kon verkrijgen.

Wij menen, dat in het belang van de vorming van gespreid bezit dient te worden aangedrongen op een wijziging in de koers der Nederlandse spaarbankwereld. Daarbij valt niet over het hoofd te zien, dat bij elk der drie groeperingen, nl. lokale spaarbanken, boerenleenbanken en Rijkspostspaarbank ca. 2 miljard gulden is gespaard, zodat deze lichamen in totaal omstreeks 6 miljard gulden aan spaarsaldi onder hun beheer hebben. Daarvan zijn zeker 4 à 500.000 rekeningen boven de f. 2.000. De houders dezer laatste zijn naar onze mening als potentiële beleggers te beschouwen, met name als potentiële effectenbeleggers.

Wil men de menigte der kleine spaarders bereiken, dan is de hulp van de spaarbanken hierbij onmisbaar. Steeds meer gaat men ertoe over effecten in kleine coupures beschikbaar te stellen, hetzij in de vorm van onderaandelen, hetzij in die van certificaten. Al is de toestand hier nog niet geheel bevredigend, toch is er vooruitgang te constateren. Het blijft echter dringend noodzakelijk, dat de spaarders op de hier bestaande mogelijkheden gewezen wordt en dat hun in het algemeen voorlichting op beleggingsgebied wordt verstrekt. Daarom moge hier de hoop worden uitgesproken, dat de spaarbanken zich op de tot dusver gevolgde gedragslijn zullen beraden.

Hilversum.

A. W. Quint.

AANTEKENING

Lonen, werkgelegenheid en inflatie

In de afgelopen tien jaren zijn in Engeland de lonen sneller gestegen dan de produktie. Veelal wordt deze ontwikkeling geweten aan het collectieve overleg over de lonen dat in Engeland bedrijfstakgewijze wordt gevoerd. Dit wordt de voornaamste oorzaak geacht van de inflatoire druk, welke reeds sinds de oorlogsjaren op de Britse economie wordt uitgeoefend. De stroefheid van de loonschalen is een onderwerp van voortdurende kritiek en het achterwege blijven van wijzigingen in lonen en salarissen, die de arbeidsmobiliteit en -produktiviteit kunnen bevorderen wordt als argument gebruikt om aan te tonen, dat de huidige methoden van loonvorming verre van volmaakt zijn.

Sommigen menen, dat een nationale loonpolitiek, waaraan het collectieve overleg zou zijn onderworpen, hieraan een einde zou kunnen maken. Van de zijde van de vakverenigingen wordt deze gedachte echter van de hand

gewezen. Op de vraag, in hoeverre een nationale loonpolitiek de inflatoire druk kan wegnemen, tracht B. C. Roberts in „Lloyds Bank Review” van april jl. een antwoord te geven aan de hand van voorbeelden ontleend aan de loonpolitiek in Zweden, de Verenigde Staten en Nederland.

In de Verenigde Staten werd gedurende 1951 en 1952 een maximum vastgesteld en gehandhaafd waarboven de lonen niet mochten stijgen. Collectief overleg tussen vakbonden en werkgevers was toegestaan, mits als basis van de onderhandelingen de kosten van levensonderhoud of de arbeidsproduktiviteit golden. Voor sommige betalingen, zoals die voor bijzondere prestaties en voor overuren, kon toestemming worden verkregen tot overschrijding van de gestelde loongrenzen. Een dergelijke binding van het loon aan bepaalde grenzen gold in Zweden niet; er werd echter grote invloed uitgeoefend op de loononderhandelingen door voortdurend overleg tussen de Regering en de onder-

handelende partijen. Omdat de centralisatie in de Zweedse vakbonden en werkgeversverenigingen groter is dan in de Engelse en omdat in Zweden het centraal overleg reeds „traditie” is geworden, was het mogelijk op grond van voorspellingen van regeringszijde omtrent de economische ontwikkeling in de komende jaren, met de bonden tot overeenstemming te komen over een complementaire loonpolitiek.

Na een overzicht over de voornaamste loonpolitieke ontwikkelingen in Nederland te hebben gegeven, onderzoekt schrijver de gevolgen van de nationale loonpolitiek in de genoemde landen. Zijn voornaamste conclusie luidt dan, dat de inflatie hierdoor niet kon worden tegengehouden, gelijk uit onderstaande cijfers blijkt.

Indexcijfers van lonen en prijzen
(1953 = 100)

	Nederland		Zweden		Engeland		Ver. Staten	
	lonen	prijzen	lonen	prijzen	lonen	prijzen	lonen	prijzen
1948	80	—	63	77	74	77	76	90
1949	81	81	65	78	77	79	79	90
1950	89	88	68	79	80	81	82	90
1951	95	99	84	91	87	89	90	97
1952	98	100	98	98	95	97	94	99
1953	100	100	100	100	100	100	100	100
1954	116	104	104	101	106	102	102	100
1955	119	106	111	104	114	106	106	100
1956 a)	125	108	122	108	123	112	111	102

a) 2e kwartaal.

Weliswaar stegen lonen en prijzen in de Verenigde Staten niet zo snel als in de andere landen, maar dit is volgens schrijver niet een gevolg van de gevoerde loonpolitiek. Een belangrijke reden van het falen der loonpolitiek als rem op de inflatie is, dat de uitvoering van loonmaatregelen moeilijk kan worden afgedwongen. Formeel kan de handhaving van tot stand gekomen loonovereenkomsten worden gecontroleerd, maar de werkgevers kunnen meestal deze controles ontduiken. Dit blijkt wel uit het grote verschil dat thans zowel in Zweden en Engeland als in Nederland bestaat tussen de lonen volgens regelingen en de werkelijk verdiende lonen. Als de winsten op een zodanig niveau liggen, dat de werkgever het verantwoord acht, meer dan het regelingsloon te betalen om het aantal arbeiders aan te trekken dat hij nodig heeft, is het in een democratische maatschappij onmogelijk de lonen laag te houden. Met andere woorden: het probleem van inflatoire loonstijgingen moet op een meer fundamenteel niveau worden aangepakt.

De Zweedse vakverenigingen hebben ingezien, dat economische stabiliteit niet door het voeren van een loonpolitiek alleen kan worden bereikt. Zij hebben dan ook openlijk gesteld, dat het de taak is van de Overheid om monetaire en fiscale middelen te gebruiken welke geschikt zijn om de koopkracht binnen niet-inflatoire grenzen te houden. Zij hebben tevens onderkend, dat dit in de praktijk een niveau van werkgelegenheid inhoudt, dat niet uitdrukkelijk volledig behoeft te zijn. Naar hun mening is echter het doel deze prijs ten volle waard, want het ontslaat hen van de noodzaak, hun looneisen al te zeer te moeten beperken. Dit laatste is nl. in een periode, waarin de werkgevers tegen elkaar moeten opbieden om arbeidskrachten aan te trekken, niet te handhaven en bovendien verstoort het de eenheid en de effectiviteit van de vakbonden. De Zweedse bonden hebben eveneens ingezien, dat handhaving van een stabiel prijsniveau door middel van maatregelen die de koopkrachtige vraag binnen gestelde grenzen houden, tevens tot gevolg kan hebben dat een structurele werkloosheid ontstaat. Om deze zo klein mogelijk te houden, moet

de beweeglijkheid van de productiefactor arbeid worden bevorderd.

De houding van het Britse Trades Union Congress (T.U.C.) is tegengesteld aan die van de Zweedse vakverenigingen. Men houdt nl. vast aan de gedachte, dat het mogelijk is een stabiel prijsniveau te handhaven in een situatie waarin meer betrekkingen vacant zijn dan met de beschikbare arbeidsreserve kunnen worden bezet.

Er kan volgens Roberts geen twijfel over bestaan, dat de belangrijkste oorzaak van de geringere inflatie in de Verenigde Staten gelegen is in het hogere werkloosheidspercentage in dat land: gemiddeld 4 pCt. tegenover 1½ pCt. in Engeland en 2 pCt. in Nederland en Zweden. Dit betekent niet, dat het werkloosheidspercentage in deze Europese landen tot 4 pCt. zal moeten stijgen om een stabiel prijsniveau te kunnen bereiken, maar wel dat het bijna zeker is dat dit doel niet zal worden bereikt als de vraag zich op een zodanig peil beweegt, dat de werkloosheid veel minder dan 2 pCt. bedraagt.

Overigens is het weergeven van de omvang der werkloosheid als een percentage van de totale werkende bevolking een onzuivere benadering, zoals blijkt uit een artikel van H. Burton in „Public Finance”¹⁾. Als de totale vraag een hoog niveau heeft bereikt en daarna blijft stijgen, neemt niet alleen de werkende bevolking in omvang toe als gevolg van het inschakelen in het arbeidsproces van gehuwde vrouwen en het blijven werken na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, maar de werkgelegenheid neemt bovendien toe door een stijging van het aantal in overwerk gemaakte uren. Zou men die overuren eveneens tot uitdrukking brengen in het werkgelegenheidscijfer, dan is het niet ondenkbaar, dat een percentage werd verkregen dat hoger ligt dan 100 pCt. van de werkende bevolking. Daarom is het weergeven van de werkgelegenheid als een percentage van de werkende bevolking misleidend, niet ondubbelzinnig en gevaarlijk als de economische politiek is gericht op het tot stand brengen of handhaven van een hoog werkgelegenheidspercentage. De inflatoire kracht van een werkgelegenheid van 98 pCt. met overuren zal aanzienlijk verschillen van die ener werkgelegenheid van 98 pCt. zonder overuren.

Bovendien betekent een werkgelegenheid van 98 pCt. in de ene periode iets anders dan in een andere, indien men rekent in werkelijk tewerkgestelde aantallen. Indien de omvang van de werkende bevolking bijv. toeneemt, betekent handhaving van 2 pCt. werkloosheid een toename van het aantal werklozen. In Engeland nam de laatste jaren het absolute aantal werklozen af, maar de daling van het werkloosheidspercentage was in hoofdzaak het gevolg van de toename van de werkende bevolking met een aantal dat enige malen groter was dan het aantal werklozen in dezelfde periode. In een dergelijke situatie is het duidelijk, dat van „over-employment” moet worden gesproken: het aantal vacatures overtreft het aantal werklozen. Naar de mening van Burton zou het daarom beter zijn, niet meer van volledige, maar van optimale werkgelegenheid te spreken. Hieronder verstaat hij een werkgelegenheidsniveau dat kan worden verkregen bij een zodanige toename van de vraag, dat geen inflatie wordt veroorzaakt en de betalingsbalans niet wordt verstoord.

In zijn bovengenoemd artikel concludeert Roberts, dat het tegengaan van loonbewegingen hetzij door overheidsmaatregelen als in Nederland, hetzij door vrijwillige be-

¹⁾ H. Burton: „Full employment, inflation and economic policy”. „Public Finance”, Vol. XII, no. 1, 1957.

perking als in Zweden en Engeland slechts van tijdelijke waarde is als middel tot het voorkomen van inflatie. Daarom zal, indien de Britse Regering een stabiel prijsniveau en oplossing van het betalingsbalansprobleem wenst, de anti-inflatoire monetaire en budgettaire politiek moeten worden voortgezet. Handhaving van de totale vraag op een niet-inflatoir peil houdt voor de vakbonden in, dat zij hun looneisen naar eigen believen en inzicht kunnen stellen. Omdat de ondernemer in dit geval echter de hogere lonen niet zo gemakkelijk in zijn prijzen zal kunnen verwerken — zoals de laatste jaren het geval was — zal hij meer weerstand tegen looneisen bieden. Langs deze weg kan de groei van het nationaal inkomen bepalend worden voor de mate van loonstijging. Bovendien wordt het zoeken naar betere produktiemethoden hierdoor gestimuleerd.

In veel bedrijven bestaat tegenwoordig het grootste gedeelte van het uitbetaalde loon uit premies en betalingen voor overuren. De per bedrijfstak in collectief overleg vastgestelde loonschalen zijn slechts nuttig als standaardminima. Hieruit wordt meer en meer duidelijk, hoe belangrijk de lokale arbeidsmarkt is en hoe weinig dit door werkgevers zowel als werknemers wordt onderkend. De collectieve loononderhandelingen per bedrijfstak kwamen voort uit een situatie waarin massa-werkloosheid een veel voorkomend verschijnsel was. Na de oorlog, onder de omstandigheden van „over-employment”, is aan de zijde der werkgevers het nut van nationale loononderhandelingen wel ingezien, maar door de vakbonden van de hand gewezen uit vrees voor ondermijning van hun prestige en kracht en uit vrees voor desintegratie van hun organisatiestructuur.

Er is een ontelbaar aantal voorbeelden te geven van inefficiënte en onbillijke premiesystemen in de Britse industrie, die de verhoging van de produktie eerder remmen dan bevorderen. Alleen een herziening van de methoden van collectief overleg, waarbij in voldoende mate rekening wordt gehouden met de lokale arbeidsmarkten en hun specifieke eigenschappen, kan het vraagstuk van rationalisatie van de structuur der lonen tot een oplossing brengen.

BOEKBESPREKINGEN

Dr. A. Batenburg: Inleiding tot de monetaire politiek.
Uitg. J. H. de Bussy, Amsterdam 1956, 192 blz., f. 10.

Met het schrijven van dit boek, dat als dissertatie heeft gediend en op grond waarvan de Nederlandsche Economische Hoogeschool hem het doctoraat in de economische wetenschappen heeft verleend, heeft de heer Batenburg een zeer verdienstelijk werk verricht. De schrijver beoogt een inleiding te geven tot het denken over de monetaire politiek en het wil mij voorkomen, dat hij hierin zeer goed is slaagd.

De auteur begint met een dogmen-historische inleiding. In een aantal hoofdstukken, die tezamen ruim zestig bladzijden beslaan, worden de opvattingen van een aantal belangrijke auteurs op het terrein van de monetaire theorie en de monetaire politiek in het kort besproken. Achtereenvolgens passeren de klassieken, de aanhangers van Banking Principle en Currency Theory, Wicksell, Fischer, Cassel, Hayeck, J. G. Koopmans en Keynes de revue. Dr. Batenburg betoont zich hier in het algemeen een goede gids, die op duidelijke wijze in kort bestek de voornaamste ontwikkelingslijnen weet aan te geven. Iets minder goed lijkt

mij zijn weergave van de recente discussies hier te lande over monetaire evenwicht en normen voor monetaire politiek, met name waar het zijn kritiek op de opvattingen van Dr. Holtrop betreft (blz. 55). De auteur houdt hier nl. onvoldoende rekening met het door de president van De Nederlandsche Bank uitdrukkelijk op de voorgrond gestelde onderscheid tussen autonome impulsen en geïnduceerde reacties. Overigens lijkt de conclusie, die Dr. Batenburg in dit verband trekt, dat enige veronachtzaming van het begrip monetaire evenwicht gaarne aanvaard zal worden, indien men erin slaagt werkgelegenheids- en betalingsbalans-evenwicht bij een redelijk stabiel prijsniveau te verwezenlijken, alleszins aanvaardbaar, gegeven de tot nu toe gebleken onmogelijkheid om aan het begrip monetaire evenwicht duidelijk aanwijsbare criteria voor de monetaire politiek te ontleenen.

Vervolgens bespreekt de auteur uitvoerig en diepgaand de verschillende instrumenten van monetaire politiek. De lezer verkrijgt hier een uitstekend overzicht van de verschillende implicaties van discontopolitiek, open-marktpolitiek, de directe beïnvloeding van de balansverhouding bij de banken, de kwantitatieve kredietcontrole en de budgetpolitiek. Volkomen terecht m.i. heeft de heer Batenburg de „fiscal policy” tot een instrument van monetaire politiek gerekend, aangezien het hier evenzeer als bij de kredietpolitiek gaat om een poging tot beïnvloeding van de actieve geldstroom in het economisch proces.

In de voorlaatste twee hoofdstukken wordt de monetaire politiek in relatie gebracht tot de betalingsbalans en de economische orde. Hoewel hierin ongetwijfeld essentiële zaken aan de orde worden gesteld is met name het hoofdstuk over de betalingsbalans m.i. iets te beknopt gehouden om de mogelijkheden van monetaire politiek, en de verschillen tussen krediet- en budgetpolitiek met het oog op betalingsbalansproblemen, op voldoende wijze uiteen te zetten. Overigens zij gaarne toegegeven dat enige beperking hier wel op haar plaats is om niet al te zeer buiten het kader van het gekozen onderwerp te geraken. Ten slotte maakt de auteur nog enige opmerkingen over de toekomst der monetaire politiek, waarop t.a.v. een bepaald punt nog nader zal worden teruggekomen.

Zoals reeds werd aangeduid betreft het hier m.i. een waardevolle bijdrage tot de litteratuur over de monetaire politiek. Uit de aard der zaak blijft er ook dan nog wel plaats voor meningsverschil en mogelijkheid tot discussie over. Op een viertal punten, waarvan de eerste twee een meer technisch en de laatste een meer algemeen karakter dragen, zou ik gaarne de aandacht willen vestigen.

Dr. Batenburg is van mening, dat bij het voorschrijven van balansverhoudingscijfers een verschil moet worden gemaakt tussen het kaspercentage voor direct opvraagbare tegoeden en voor termijndeposito's, teneinde een ongewenste discriminatie tussen de banken te voorkomen (blz. 123). Het wil mij echter voorkomen, dat in de praktijk het verschil tussen crediteurenaldi en termijndeposito's zo gering is t.a.v. het geldkarakter, dat men juist door verschillende percentages allerlei ongewenste manipulaties in de hand zou werken.

De auteur stelt voorts, dat de effectiviteit van het middel van de directe beïnvloeding der particuliere bankbalansverhoudingen in laatste instantie afhangt van de effectiviteit, die men verwacht van de discontopolitiek (blz. 120). Dit lijkt mij slechts juist, indien het systeem zo wordt toegepast, dat de banken voor hun liquiditeitsbehoefte altijd kunnen terugvallen op de Centrale Bank. Indien dit

niet het geval is en er is geen enkele aanwijsbare reden, waarom men bij dit instrument de banken ad libitum de bevoegdheid tot herdiscontering zou geven, dan verkrijgt dit middel van monetaire politiek een eigen en zeer krachtige betekenis naast de discontopolitiek.

Thans mogen nog twee opmerkingen van meer algemene aard volgen. Het valt op, dat de schrijver zeer weinig aandacht besteedt aan de betekenis van de monetaire politiek voor een proces van evenwichtige economische ontwikkeling. De in de laatste jaren zeer de aandacht trekkende structuurtheorie heeft ook bepaalde consequenties voor de monetaire politiek. In een naar ik hoop spoedig volgende tweede druk zou aan dit belangrijke onderwerp wel een systematische uiteenzetting mogen worden gewijd.

Ten slotte wijs ik er op, dat de auteur enkele malen en met name in het laatste hoofdstuk over de toekomst der monetaire politiek de mening uitspreekt, dat de monetaire politiek niet effectief kan worden geacht om een proces van loon- en prijsinflatie af te remmen (blz. 143, 185). De moeilijkheden worden te groot geacht en een loon- en prijspolitiek zal hier de plaats van de monetaire politiek moeten innemen. Behoudens enkele opmerkingen over economische en politieke machtsconcentraties werkt Dr. Batenburg dit belangrijke punt niet verder uit. Drie opmerkingen zou ik in dit verband willen maken.

In de eerste plaats is het niet duidelijk, waarom de auteur van mening is, dat de monetaire instrumenten wel voldoende effectief zijn om betalingsbalanstekorten te bestrijden (blz. 170, 186) doch dat zij bij een tendens tot loon- en prijsinflatie onvoldoende gewicht in de schaal kunnen leggen. Het gaat hier toch om overeenkomstige problemen, daar beide verschijnselen zich slechts bij bestedingen met behulp van inflatoire financieringswijzen kunnen voordoen.

Hiermede samenhangend merk ik in de tweede plaats op, dat de auteur in zijn kritiek op Koopmans hem verwijt, ten onrechte bij de „causae proximae” van monetaire verstoringen te zijn blijven staan en geen aandacht te hebben geschonken aan de „causae remotae” (blz. 43). Dr. Batenburg is van mening, dat Keynes dit in de „General Theory” wel heeft gedaan. Het is niet onmogelijk, dat bij zijn conclusie over de geringe effectiviteit der monetaire politiek juist de kwestie der „causae remotae” de heer Batenburg voor ogen heeft gestaan, al wordt dit niet met zoveel woorden gezegd.

Het komt mij evenwel voor, dat zowel het verwijt aan Koopmans als het beroep op Keynes ten onrechte zijn, ook al kan de auteur zich beroepen op een geleidelijke postvattende en zeer verbreide mening, dat de zgn. „causae remotae” de dingen zijn, waar het bij monetaire verstoringen op aan komt. Woorden als een „niet-monetaire inflatie” zijn in dit verband voldoende welsprekend.

Het onderscheid tussen „causae proximae” en „causae remotae” schijnt mij echter van zeer betrekkelijke waarde. Men hoeft niet te twisten over het causaliteitsbegrip om tot de erkenning te komen, dat bij loon- en prijsinflaties, betalingsbalansproblemen, werkgelegenheidsvraagstukken enz., welke de „causae remotae” ook mogen zijn, een wijziging in de geldvoorziening, in de geldstroom, altijd „*conditio sine qua non*” is. Juist omdat dit zo is, lijkt mij de monetaire politiek in de door Dr. Batenburg gehanteerde zin zo'n belangrijk instrument. Slechts bij een' welbewust volkomen elastische geldvoorziening, d.w.z. bij hantering van monetaire politieke instrumenten in een zeer bepaalde richting, komt er alle ruimte voor de bedoelde „causae remotae”, zij het ook, dat het monetaire element dan aan

het verloop van het economisch proces een typisch cumulatief element kan toevoegen. Het beroep op Keynes is dan ook daarom ten onrechte, omdat de „General Theory” goedgevoel een elastische geldvoorziening veronderstelt.

Ten slotte moge erop worden gewezen, dat er in dit verband ook ruimte is voor de vraag naar de verhouding van monetaire politiek en economische orde. Wanneer men de monetaire politiek ineffectief acht, hetgeen naar mijn opvatting betekent, dat men liever van andere instrumenten van economische politiek gebruik maakt, zoals bijv. loon- en prijspolitiek in enigerlei vorm, al dan niet aangevuld met fysieke controles, dan dient men m.i. nauwlettend het verband tussen economische orde en de daarbij behorende instrumenten van economische politiek te overwegen. Niet ieder instrument, hoe effectief het op zichzelf ook moge zijn, past bij elk type van economische orde. Met name rijst de vraag, of het afstand doen van monetaire politieke instrumenten in feite niet inhoudt, dat men naar de duidelijke classificatie van Prof. Koopmans overgaat van het type C naar het type B van economische orde.

Amsterdam.

F. DE ROOS.

Dr. Ir. M. R. Mantz: *Harmonische bedrijfsvoering*. Bedrijfs-economische Monographieën, H. E. Stenfert Kroese N.V., deel 22, Leiden 1957, 137 blz., f. 9,50.

In deze verhandeling, waarop de auteur promoveerde tot doctor in de technische wetenschappen, wordt een aantal aspecten van de interne bedrijfsorganisatie vanuit bedrijfssociologische gezichtshoek benaderd. Besproken worden: de communicatie, de functionalisatie, de specialisatie en de delegatie als essentiële voorwaarden voor het functioneren van een organisatie. Onmisbaar is een formele organisatie, bestaande uit een code van vaste spelregels, teneinde de optredende problemen in groepsverband te kunnen oplossen. Daarnaast bestaat volgens schrijver behoefte aan een dynamisch, improviserend, slagvaardig element, als aanvulling op het formele schema.

In het bijzonder wordt aandacht besteed aan de leidinggevende functie en de verschillende vormen van leiderschap. Het functioneren van een organisatie wordt vergeleken met verschillende elektronische regelschema's. Tot slot wordt de organisatie van research-arbeid aan de orde gesteld.

Wetenschappelijk gezien is op dit werkje wel wat aan te merken. De conclusies waartoe schrijver komt blijken in veel gevallen te berusten op zijn persoonlijke opinie, of „intuïtie”. Er wordt geen ervaringsmateriaal gepresenteerd waarop deze conclusies gebaseerd zouden zijn. Het is jammer dat de op zichzelf juiste gedachte om de organisatieproblematiek vanuit bedrijfssociologische gezichtshoek te benaderen niet wat meer uit de verf is gekomen.

's-Gravenhage.

Dr. D. HORRINGA.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De ruimte op de geldmarkt bleef ook gedurende de verlageweek geprolongeerd, getuige de ten opzichte van de vorige week ongewijzigde daggeldrente en marktdiscontos.

Wat de 21 mei geëindigde kasreserveperiode betreft, hadden de banken t.a.v. hun kaspercentages eerder in dit tijdvak reeds zo'n goede staat van dienst dat er praktisch niets meer in te halen of aan te vullen viel, weshalve een

liquiditeitenjacht dezerzijds geheel achterwege bleef. Vol goede moed gingen deze instellingen thans de nieuwe mei/juni-periode in, waarvoor de Centrale Bank het minimum-kaspercentage op 6 pCt. handhaafde.

Het Rijk maakte een heuglijke dag mede toen, dank zij de storting op de jongste tender op schatkistpapier, zijn débetstand bij de Centrale Bank in een tegood omsloeg. Inmiddels schreef de Schatkist alweer een nieuwe tender op driemaands schatkistpromessen uit, en wel tegen 29 mei, vermoedelijk omdat er dan wederom een flink bedrag aan oud schatkistpapier afloopt.

Men krijgt de indruk, dat het regelmatig houden van dergelijke tenders, alsmede de termijn en de rentevoet van dit papier nogal in de smaak vallen van de geldgevers ter geldmarkt. Zulks vormt een tegenstelling met de ontevredenheid, die tot voor kort in deze kringen te beluisteren viel omtrent de jarenlang gevolgde afgiftepolitiek van schatkistpapier door Ministerie van Financiën en Nederlandsche Bank. Eén der hoofdpunten van die vroegere politiek was, dat de geldgevers bij voortduring in het ongewisse werden gelaten omtrent de vraag of en wanneer er nieuw schatkistpapier zou worden verkocht en omtrent de looptijd daarvan. Het enige punt, dat niet geheel op losse schroeven stond, was, dat de rentevergoeding laag tot ultra laag was. De hoop bestaat in bovengenoemde kringen, dat de huidige meer constante afgiftepolitiek en redelijker rentevergoeding tekenen zijn, dat al dit oude naars voor goed begraven is.

De kapitaalmarkt.

Hoewel het aandelenkoersniveau te Amsterdam de afgelopen week praktisch ongewijzigd bleef, trokken enkele feiten op deze markt toch veel aandacht. Aandelen Koninklijke bereikten woensdag 22 mei des namiddags om 2 uur de koers van f. 200, corresponderend met een koers van 1.000 pCt. oude stijl, toen een beursman de gedenkwaardige woorden sprak: f. 200, mij duizend", waarna hij op de schouders van zijn confrères werd gehesen en in triomf rondgedragen. Eén der dagbladen vertolkte een en ander op gevoelvolle wijze aldus: „het was een groots moment, dat zichtbaar voldoening schonk aan allen die het mochten meemaken". Reden tot tevredenheid hadden de beurskenners, die vorige jaren deze opmars naar de 1.000 reeds hadden voorspeld; het ongeloof, sprekend uit de bekende vraag „Can forecasters forecast?" werd hiermede voorgoed te schande gemaakt. Gelukkig konden zich ook de effectenbezitters prijzen (waaronder de grote Nederlandse beleggingsmaatschappijen), die zich de afgelopen jaren niet hebben laten verleiden hun Olies voor een appel en een ei aan Uncle Sam's zonen en dochters te verkopen.

Ook omtrent andere internationals was er gunstig nieuws. Het door Philips gepubliceerde kwartaalbericht over de eerste drie maanden van 1957, aangevend een omzetting van 28 pCt. en een winststijging van 31 pCt. t.o.v. de overeenkomstige periode van 1956, overtrof veler stoutste verwachtingen. Dat het Nederlandse publiek — gelukkig voor dit concern — nog niet zo heel naarstig zijn bestedingen beperkt, blijkt wel uit de mededeling, dat de produktie van televisietoestellen de vraag niet kan bijhouden. Helaas bleef een koersverbetering voor dit fonds uit, ja daalde de koers ervan zelfs enigermate, hetgeen door sommigen werd toegeschreven aan verkopen uit het manco door het Beheersinstituut.

De derde van het drietal grote Internationals, Unilever,

Het beheer van pensioenfonds

Beheerders van pensioenfonds dragen een grote verantwoordelijkheid. Hun taak wordt aanmerkelijk verlicht indien zij gebruik maken van de adviezen van ons gespecialiseerde

Bureau voor Pensioenfonds

DE TWENTSCHE BANK

Uw financiële raadsman

was vast, waarbij werd gesproken over buitenlandse, o.a. Britse, vraag.

Fel met al dit gunstige nieuws contrasteerde het sombere geluid van Ministeriële zijde over de precare positie van 's lands financiën. De lopende rekening van de betalingsbalans vertoonde een voortgaand tekort, gecamoufleerd door effectenverkoop (o.a. aandelen Philips) naar het buitenland; t.a.v. de omvang van de totale kapitaalbehoefte voor de komende jaren is de Minister van Financiën, zoals hij het in de Kamer uitdrukte, de angst om het hart geslagen.

Dat de Regering theoretisch wel een uitweg uit deze impasse weet, blijkt uit een drietal artikelen van Ministers in het Jubileumnummer, uitgegeven ter gelegenheid van het vijftigjarig bestaan van de Nederlandse Spaarbankbond, waarin door hen op doorwrochte wijze de loftrampet wordt gestoken over het sparen door particulieren. Zelfs de Minister van Sociale Zaken meent hierin — althans blijkens de titel van zijn bijdrage — „Sparen blijft noodzakelijk", terwijl de Minister van Financiën zijn opstel zelfs de titel „Sparen een levensbelang voor Nederland" meegaf.

Of Jan Publiek op zijn bromfietrijden en televisiekijken voldoende tijd kan besparen om van deze beschouwingen kennis te nemen en meer nog of hij deze aanbevelingen ter harte zal nemen is uiteraard de vraag. Belangrijker echter is, of nu ook daden van regeringszijde te verwachten zijn ter bevordering van het sparen. Degeen die kennis neemt van de uitspraak van de Minister van Financiën, dat het uitermate twijfelachtig is, of renteverhoging ons zou kunnen helpen, gezien de verschuiving welke zich heeft voltrokken van individuele naar collectieve spaarvormen en die zich het verzet met hand en tand van de Regering tegen belastingfaciliteiten t.b.v. het sparen herinnert, bekruipt in dezen een bang voorgevoel.

Vermoedelijk hebben bovenstaande aanbevelingen tot sparen dan ook een platonisch karakter en zullen zij tezamen met gloedvolle beschouwingen over het hoge goed der bezitsvorming van de zijde der tweede grote regeringspartij, een klein rookgordijntje vormen, van waar achter straks een belastingverhoging zal opduiken.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	10 mei 1957	17 mei 1957	24 mei 1957
Algemeen		316,7	221,1	221,2
Internat. concerns		306,7	315,4	316,9
Industrie		154,4	154,6	153,2
Scheepvaart		161,9	162,5	162,5
Banken		118,8	119,3	118,3
Indon. aand.		100,6	102,0	100,4
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 185,80	f. 196,40	f. 198,30	
Unilever	416¼	420	428½	
Philips	291¾	292	285¾	
A.K.U.	195½	189½	187	
Kon. N. Hoogovens	309	301½	295	
Van Gelder Zn.	186	192	188	
H.A.L.	167	170½	174	
Amsterd. Bank	204½	204½	205	
H.V.A.	106	108	108	

10 mei 1957 17 mei 1957 24 mei 1957

Staatsfondsen

2½ pCt. N.W.S.	55½	56½	58½
3½ pCt. 1947	87½	87½	86¾
3½ pCt. 1955 I	85½	84¾	86%
3 pCt. Grootboek 1946	84½	84%	84½
3 pCt. Dollarlening	96	96½	95

Diverse obligaties

3½ pCt. Gem. R'dam 1937 VI ...	88½	88½	89¼
3½ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	79½	80	79¾
3½ pCt. Nederl. Spoorwegen	88	88¾	88¼
3½ pCt. Philips 1948	91½	91½	91½
3½ pCt. Westl. Hyp. Bank	83	83	83¼

New York

Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	498,3	505,6	504,0

J. C. BREZET.

BEVOLKINGSGROEI EN ENERGIEVOORZIENING

Ter gelegenheid van de viering van het 65ste lustrum der Universiteit van Amsterdam zal op 5, 6 en 7 juni a.s. in de grote aula van het Koninklijk Instituut voor de Tropen (Mauritskade 63) een Symposium worden gehouden over „Bevolkingsgroei en energievoorziening”.

Het Symposium omvat tien voordrachten (twee voordrachten per ochtend en twee voordrachten per middag; aanvangsuren elke dag 10 uur precies en 2 uur precies). Een discussie zal op de laatste dag, aanvang 14 uur precies, het Symposium besluiten.

De namen van de tien Symposium-sprekers en de titels van hun voordrachten luiden: Prof. Dr. E. de Vries (Inleiding); Prof. Dr. Ir. R. J. Forbes (Historisch overzicht); Prof. Dr. J. Tinbergen (Bevolkingsgroei en mechanisatie als factoren van de vraag naar energië); Prof. Ir. T. R. Seldenrath (Grondstoffen); Prof. Dr. C. J. Bakker (Kernenergie); Prof. Dr. J. H. de Boer (Fossiele brandstoffen en andere energiebronnen); Prof. Mr. J. G. Koopmans (Economische aspecten); Prof. Mr. A. J. P. Tammes (Volkenrechtelijke aspecten); Prof. Dr. S. Hofstra (Sociologische aspecten — minder ontwikkelde gebieden); Prof. Dr. A. Querido (Medische aspecten).

Het Symposium kan door belangstellenden worden bijgewoond, voor zover er elke dag plaatsen ter beschikking zijn. Hiervoor worden geen toegangskaarten afgegeven.

N.V. METAALBUIZENFABRIEK MAATSCHAPPIJ „EXCELSIOR”

gevestigd te Schiedam

Uitgifte van

42.000 GEWONE AANDELEN

elk groot f 100,- aan toonder,

desgewenst in bewijzen van tien aandelen,

ten volle delende in de winst over het boekjaar

1 juli 1957 - 30 juni 1958.

Ondergetekende bericht, dat de **INSCHRIJVING** op bovengenoemde uitgifte, uitsluitend voor aandeelhouders, zal zijn opengesteld bij de kantoren der

ROTTERDAMSCHER BANK N.V.

te ROTTERDAM, AMSTERDAM, 's-GRAVENHAGE en SCHIEDAM, op

DONDERDAG 6 JUNI 1957,

van des voormiddags 9 tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 130 %,

op de voorwaarden van het prospectus dd. 24 mei 1957.

Prospectussen en inschrijvingsbiljetten, zomede exemplaren van de statuten en van het laatst verschenen jaarverslag zijn bij bovengenoemde kantoren verkrijgbaar.

Schiedam,
24 mei 1957.

**N.V. METAALBUIZENFABRIEK
MAATSCHAPPIJ „EXCELSIOR”.**

RECENTE PUBLIKATIES

Serge Colomb and Pierre Liénart: About automation.
Uitgegeven door de Trade Union Information and Research Service, European Productivity Agency, O.E.E.C., 62 blz., Fr. fr. 150.

Deze uitgave, die speciaal bestemd is om vakverenigingsfunctionarissen een zekere basiskennis te verschaffen omtrent het veelomvattende gebied der automatisering, kan ook voor anderen die in dit onderwerp belang stellen een goede oriëntering vormen. Op overzichtelijke wijze worden, zeer in 'het kort, de technische principes der automatisering en de werking der computers beschreven. Een apart hoofdstuk is gewijd aan de zuiver economische aspecten, zoals produktiviteit, investeringen, afzet en scholing. Vervolgens worden o.a. behandeld: de gevolgen voor de werkgelegenheid, de veranderingen in de omstandigheden waaronder het werk verricht wordt, en de richting waarin de beloningssystemen zich zullen ontwikkelen.

Een blik aan boord van „de Groene Draeck”, het lemsteraakjacht dat door Varend Nederland aan Prinses Beatrix wordt aangeboden, gunt U het boek

PRINSESSEJACHT DE GROENE DRAECK

Met verrassende illustraties. Tal van (exclusieve) foto's, aquarellen, interieurschetsen in de werkelijke kleuren, een open-gewerkte langdoorsnede en een grote panorama-foto van de Vlootschouw te Muiden, maken deze uitgave tot een boek van allure.

Op zwaar 'kunstdruk — gebonden in fraaie band.

Verschijnt in juli 1957. Reserveer nu Uw exemplaar à f 9,50.

Bestellingen aan de boekhandel of aan de uitgever

N.V.

Kon. Ned. Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS

Schiedam

Het Economisch Technologisch
Instituut voor Noord-Brabant
roept sollicitanten op voor de
functie van:

Wetenschappelijk medewerker

VEREIST: Doctoraal Examen in de Economische of Sociale Wetenschappen.

Uitvoerige sollicitaties te richten aan de Directeur van het Economisch Technologisch Instituut voor Noord-Brabant, Zomerstraat 49, Tilburg.

De Koninklijke Industriële Maatschappij voorheen
Noury & Van der Lande N.V. te Deventer,
zoekt een

bedrijfseconomische staffunctionaris (Controller)

die met het gehele administratief-financiële beheer onze binnen- en buitenlandse bedrijven belast kan worden.

Kandidaten dienen niet beneden 35 jaar oud te zijn en goede bedrijfseconomische, bij voorkeur academische, scholing en ervaring, alsmede behoorlijke kennis van de moderne administratieve systemen en methoden te bezitten:

Voor de uitoefening van de functie is gedegen beheersing van de onderwerpen „kostprijs”, „financiering” en „budgettering” vereist, terwijl de kandidaat uiteraard goed dient te weten hoe, volgens de moderne opvattingen, de cijfers worden of zouden moeten worden verzameld en gegroepeerd, ter informatie van directie en afdelingen. Hij dient een goed inzicht in organisatorische vraagstukken te bezitten.

Geboden wordt een levensfunctie, die o.m. als gevolg van de geografische spreiding van onze bedrijfseenheden en de grote differentiatie in ons productieprogramma, interessant genoemd mag worden.

Eigenhandig (niet met ballpoint) geschreven brieven met vermelding van opleiding, praktijk, leeftijd en burgerlijke staat aan Postbus 10, Deventer.

HOOGOVSNS IJMUIDEN

Bij de Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V. te IJmuiden kunnen worden geplaatst:

a. bij de Technisch Economische Afdeling

1. een ingenieur of econoom

2. een ingenieur

beiden voor het beoordelen van de technische en economische aspecten van industriële vraagstukken, bedrijfsuitbreidingen, enz.

Kennis en ervaring in de metallurgische industrie strekt tot aanbeveling;

b. bij de hoofdafdeling Nieuwbouw

3. een academisch gevormd medewerker

als secretaris van de chef van deze Hoofdafdeling.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met, beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer E.-S.B. 840, ingewacht bij de Sociale Afdeling Beambten.

Voor ons kantoor 's-HERTOGENBOSCH vragen wij een

STAFFUNCTIONARIS

die de functie zal krijgen van

CHEF VAN DE KREDIETAFDELING

Hij zal leiding aan deze afdeling moeten geven, besprekingen met een gevarieerde cliëntèle moeten voeren en een adviserende taak hebben ten opzichte van Firmanten.

Kandidaten moeten daarom beschikken over commerciële aanleg, tact in de omgang met mensen en gezond verstand. Kennis van het bankwezen en administratieve kennis zijn daarnaast vereist. Ervaring in het kredietwezen strekt tot aanbeveling.

Geboden wordt een interessante en belangrijke functie, die dienovereenkomstig gunstig wordt gesalarieerd.

Sollicitaties, zo kort mogelijk gesteld, vermeldende persoonlijke gegevens, opleiding, praktische ervaring en referenties te richten aan Postbus 21 's-Hertogenbosch. Pasfoto bij te sluiten. Kandidaten zullen bereid moeten zijn tot een psychologische test.

FIRMA F. VAN LANSCHOT

BANKIERS

ANNO 1737

's-HERTOGENBOSCH — EINDHOVEN

U reageert op annonces in „E.-S.B.”?

Wilt U dit dan steeds duidelijk tot uitdrukking brengen?